

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

148241

**ÖĞRETMENLER AÇISINDAN EĞİTİMDE
VERİMLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER
(ADAPAZARI'NDA BİR ARAŞTIRMA)**

Yüksek Lisans Tezi

Sinan AYDIN

**Enstitü Ana bilim Dalı : ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE
ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı : ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE
SOSYAL SİYASET**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Fatma FİDAN**

Eylül - 2004

ÖĞRETMENLER AÇISINDAN EĞİTİMDE
VERİMLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER
(ADAPAZARI'NDA BİR ARAŞTIRMA)

Yüksek Lisans Tezi

Sinan AYDIN

Enstitü Ana bilim Dalı : ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE
ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı : ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE
SOSYAL SİYASET

Bu tez 13/09/2004. tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Adem Uğur

Jüri Başkanı

Doç. Dr. Serkan
Bayraktaröfllu

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Fatma
Fidan

Jüri Üyesi

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLolar LİSTESİ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
GİRİŞ	1
1. VERİMLİLİK KAVRAMI	5
1.1. Verimliliğin Tanımı	5
1.2. Verimliliğin Türleri	6
1.3. Verimliliğin Önemi	7
2. VERİMLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	11
2.1. Fiziki Faktörler	11
2.2. Sosyal Faktörler	12
2.3. İktisadi Faktörler	13
3. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ VE VERİMLİLİK	14
3.1. Kişisel Faktörler	14
3.1.1. Meslek Seçimi	14
3.1.2. Mesleki Yayınlar	15
3.1.3. Çalışma Yılı	16
3.1.4. Maaş	17
3.1.5. İletişim	18
3.2. Kurumsal Faktörler	19
3.2.1. Mekan ve Sınıf Mevcutları	19
3.2.2. Laboratuvarlar ve Teknoloji	20
3.2.3. Disiplin.....	21
3.2.4. Sınıf Yönetimi	22
3.2.5. Kültürel Faaliyetler	23
3.2.6. Öğretmen-Öğretmen ve Yönetici İlişkileri	24

3.3. Öğrenci Faktörü	27
3.3.1. Öğrenci Seviyesi	27
3.3.2. Öğretmen-Öğrenci İlişkileri	28
3.3.3. Öğretmen-Veli İlişkileri	29
3.4. Sistem Olarak Eğitim	30
3.4.1. Müfredat	30
3.4.2. Sınıf Geçme Sistemi	31
3.4.3. Eğitim Sistemi	32
4. ÖĞRETMENLER AÇISINDAN EĞİTİMDE VERİMLİLİĞİ	
ETKİLEYEN FAKTÖRLER (Adapazarı'nda Bir Araştırma)	34
4.1. Araştırmanın Amacı	34
4.2. Hipotezler	34
4.3. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Süreci	35
4.4. Bulgular ve Değerlendirme	36
4.4.1. Öğretmenlere Ait Genel Bilgiler	36
4.4.2. Kişisel Yaklaşımlar	46
4.4.3. Kurumsal Unsurlar	56
4.4.4. Öğrenci Profili	64
4.4.5. Eğitim Sistemi	71
4.4.6. Genel Değerlendirmeler	77
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	79
KAYNAKLAR	82
EKLER.....	86
ÖZGEÇMİŞ	93

KISALTMALAR

- OECD** : Organization of Economical Co-operation and Developing
ILO : International Labour Organization
EPA : European Productivity Organization
JPC : Japan Productivity Center
a.g.e : Adı geçen eser

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : Ankete katılan öğretmenlerin özel ve devlet okulu dağılımları	36
Tablo 2 : Ankete katılan öğretmenlerin okullarının dağılımı	37
Tablo 3 : Ankete katılan öğretmenlerin branşlara göre dağılımı	37
Tablo 4 : Ankete katılan öğretmenlerin yaş dağılımları	38
Tablo 5 : Ankete katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımları	39
Tablo 6 : Ankete katılan öğretmenlerin medeni hallerinin dağılımı	40
Tablo 7 : Ankete katılan öğretmenlerin çocuk sayıları	40
Tablo 8 : Ankete katılan öğretmenlerin toplam çalışma yılları	41
Tablo 9 : Ankete katılan öğretmenlerin ders saatleri	42
Tablo 10 : Okul türü ve ders saatleri ile sınıf mevcutları	43
Tablo 11 : Ankete katılan öğretmenlerin sınıf mevcutları	44
Tablo 12 : Öğretmenlerin kişisel durumları ile ilgili yaklaşımlar	46
Tablo 13 : Cinsiyet ile ilişkili unsurlar	48
Tablo 14 : Okul türü ve kişisel unsurlar	55
Tablo 15 : Öğretmenlerin çalıştıkları kurumlar ve çalışma şartları ile ilgili yaklaşımlar	56
Tablo 16 : Okul türü ve kurumsal unsurlar	63
Tablo 17 : Öğrenci-veli-öğretmen ilişkileri ile ilgili yaklaşımlar	64
Tablo 18 : Okul türü ve öğrenci faktörü	71
Tablo 19 : Eğitim sistemi hakkındaki yaklaşımlar	71
Tablo 20 : Öğretmen verimliliğini etkileyen faktörlerin, önemine göre sıralanışı	77

ÖZET

ANAHTAR KELİMELELER: verimlilik, okul, öğretmen, öğrenci, eğitim.

Okullarımızda eğitim kalitesinin yükseltilmesinde, öğretmen en önemli unsurlardan biridir. Öğrenci ile bire bir ilişki içinde olan öğretmenin niteliği, aynı zamanda yetiştireceği öğrencinin niteliğini de belirleyecektir.

Her iş kolunda olduğu gibi, eğitim sektöründe de kaliteyi yükseltebilmenin temel aracı verimlilik ilkelerini uygulamaktır. Öğretmenlerin verimli ve etkin çalışması eğitim kalitesinin de yükselmesine yardımcı olacaktır.

Öğretmenlerin verimliliklerini olumlu veya olumsuz etkileyen bir çok faktör bulunmaktadır. Olumsuzlukların ortadan kaldırılması, olumlu faktörlerin ise desteklenmesi gerekmektedir.

Adapazarı merkezde görev yapmakta olan, lise öğretmenlerine bir anket uygulanmıştır. Bu çalışma ile amaçlanan öğretmenlerimizin verimliliğini etkileyen faktörleri yine onların gözünden görmek ve durum tespitinde bulunmaktır.

SUMMARY

A RESEARCH ON TEACHERS' THOUGHTS ABOUT EDUCATIONAL PRODUCTIVITY (ADAPAZARI MODEL)

KEY WORDS : productivity, school, teacher, student, education.

Teacher is the most important factor to increase the education quality in our schools. Because, the quality of the teacher will determine the quality of the students.

To apply the productivity principles is the basic means of increasing quality in education sector like in other professions. The productivity of the teacher will help to increase the quality of the education.

There are lots of factors which affect teachers' productivity positive or negative. It is necessary to disappear the negative factors and support the positive ones.

The survey is applied on teachers who work at high schools in the center of Adapazari. The aim of the research is to reveal the factors which affect teachers' productivity from their sides.

GİRİŞ

Bu çalışmada, öğretmen verimliliğini etkileyen faktörler ve öğretmenlerin bu faktörlere ilişkin yaklaşımları incelenmiştir. Yapılan literatür çalışması ile öğretmen verimliliğine etki eden faktörlerle ilgili diğer çalışmalar taranmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin verimliliklerini etkileyen faktörlere ilişkin algıları ile ilgili bir anket düzenlenmiş ve öğretmenlere uygulanmıştır. Literatür çalışması ve yapılan anket çalışması neticesinde elde edilen bilgilerin yorumlanması ile öğretmen verimliliğini etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, eğitimde kalitenin yükseltilmesinde en önemli öğelerden biri olan öğretmenlerin, verimliliklerini etkileyen faktörlere ilişkin yaklaşımları ve algıları ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla çalışmada önce konuya ilişkin diğer kaynaklar taranmış, anket sonuçları ile beraber değerlendirmeler yapılarak, öğretmen verimliliğini etkileyen faktörler incelenmiştir.

Önemi

Eğitimin ciddi bir problem olduğu ülkemizde, geleceğimizin teminatı öğrencilerimizin daha iyi yetiştirilebilmeleri için açılmış olan okullarımızın verdiği eğitim kalitesini yükseltmek; ancak durağan değil her zaman değişken, dünya ile entegre olabilen, değişimlere ayak uydurabilen, sürekli kendini yenileyebilen , teknoloji ile iç içe okullar ve tüm bunlara hakim öğretmenlerle mümkündür. Ülkemize, Atatürk'ün dediği gibi fikri hür vicdani hür nesiller yetiştirmek eğitimin temel amacı olmalıdır.

Bunu başarabilmek için birbiri ile iç içe olan öğrenci, öğretmen, okul ve veli dörtgeni arasındaki ilişki çok iyi ve düzenli olarak sağlanmalıdır. Bunlardan hiçbiri tek başına yeterli olamayacaktır. Okul yeterli fiziki şartları sunar, veli öğrencisinin hem okul içi hem okul dışı gidişatını takip eder, öğrenci üzerine düşen vazifeleri ders çalışmak ve

disiplinli olmak vs. gibi yerine getirirse geriye bir tek öğretmen kalmaktadır. Öğretmen de branşında iyi olmalı, mesleğini severek yapmalı, sürekli kendini yenilemeli, öğrencilerine gereken ilgiyi göstermelidir. Fakat tüm bunlar yapmış olmak için değil de gerçekten içten gelerek yapılmalı yani verimlilik ilkelerine uygun olmalıdır. Aksi takdirde tüm yapılanlar yetersiz kalacak amaçlanan sonuçlara varılamayacaktır.

Hipotezler

H₀: Öğretmenlerin algılarına göre, verimliliği etkileyen iç içe geçmiş farklı faktörler mevcuttur. Ancak bunların etki derecesi koşullara göre farklılaşmaktadır.

H₁: Verimliliği etkileyen unsurlarla ilgili olarak öğretmenler kişisel faktörleri (Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçtim, mesleğimin sunduğu toplumsal saygınlık çalışma azmimi yükseltmektedir vb.) ön plana çıkarmaktadır.

H₂: Verimliliği etkileyen faktörlerle ilgili olarak öğretmenler kurumsal unsurları (Sınıflarda öğrenci sayısının yüksek olması verimi düşürmektedir, teknik yetersizlikler (lab vs.) iş verimliliğimizi etkileyen önemli bir faktördür vb.) ön plana çıkarmaktadır.

H₃: Verimliliği etkileyen unsurlarla ilgili olarak öğretmenler öğrenci faktörünü (Öğrenci seviyesi yükseldikçe öğretmen verimliliği de artmaktadır, velinin öğrenciye ve okula olan ilgisi verimliliği olumlu yönde etkilemektedir vb.) ön plana çıkarmaktadır.

H₄: Verimliliği etkileyen unsurlarla ilgili olarak öğretmenler eğitim sistemini (Müfredat oldukça ağır ve esnekliğe izin vermemektedir, Milli Eğitim sistemindeki istikrarsızlık ve sürekli değişimler verimliliğimizi olumsuz etkilemektedir vb.) ön plana çıkarmaktadır.

Yapılan araştırmada yukarıdaki hipotezlerin geçerliliği sınanmıştır.

Araştırmanın Metodolojisi

Çalışmaya öncelikle literatür çalışması ile başlanmıştır. Bu konu ile ilgili çalışma yapıp yapılmadığı belirlenmiştir. Elde edilen kaynaklar incelenerek kurumsal bilgiler oluşturulmuştur.

Daha sonra konuya ilişkin bilgileri uygulamaya geçirmek amacı ile anket çalışması yapılmıştır. Konuya ilişkin sorular hazırlanarak uygulamaya başlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Adapazarı merkezdeki özel ve devlet liselerinde çalışan öğretmenlere anket uygulanmıştır. Anket, okullara gidilerek öğretmenlere anket formlarını dağıtma, cevapları aldıktan sonra yüz yüze görüşme şeklinde yapılmıştır. Anketin uygulandığı öğretmenler tesadüfi olarak belirlenmiştir. Yapılan anket çalışmasının sonuçları SPSS (11.0) programı ile analiz edilerek yorumlanmıştır.

Literatür çalışması ile elde edilen kurumsal bilgiler ve uygulanan anket çalışmasının SPSS programı ile analiz sonucu elde edilen bulgular birleştirilerek çalışma oluşturulmuştur.

Tezin Kapsamı ve İçeriği

Bu çalışma dört kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda verimlilik genel anlamda ele alınmış bir işletme açısından değerlendirilmiştir. Verimliliğin tanımı, verimliliğin türleri, ve verimliliğin önemi üzerinde durulmuştur.

İkinci kısımda verimliliği etkileyen fiziki faktörler, sosyal faktörler ve iktisadi faktörler incelenmiştir. Bir işletme ve ülke geneli açısından etkileri irdelenmiştir.

Üçüncü kısımda öğretmenlerin verimliliğini etkileyen faktörler teorik olarak ele alınmıştır. Meslek seçimi, mesleki yayınlar, çalışma yılı, maaşlar, iletişim, sınıf mevcutları, teknik imkanlar, disiplin, sınıf yönetimi, öğretmen yönetici ilişkileri,

öğrenci seviyesi, öğretmen öğrenci - veli - ilişkileri, müfredat ve eğitim sistemi diğer kaynaklardan incelenerek değerlendirilmeler yapılmıştır.

Dördüncü kısımda ise Adapazarı'nda öğretmenler üzerinde uygulanan bir anketle öğretmenlerin verimliliklerini etkileyen faktörlere yönelik algıları analiz edilmiş, sonuçları hakkında yorumlar yapılmıştır.

Sonuç ve öneriler kısmında, çalışmanın teorik ve uygulama kısımlarından elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayanan öneriler bulunmaktadır.

1. VERİMLİLİK KAVRAMI

1.1. Verimliliğin Tanımı

Verimlilik konusu tarih boyunca insanlığın hep gündeminde olmuş ve özellikle sanayi devriminden sonra daha da önem kazanmış ve her alanda o günün şartlarına göre uygulanılmaya çalışılmış, bu uygulamaların neticesinde her dönemde, o dönemin içinde bulunduğu imkan ve şartlara uygun olarak değişik tanımlar ortaya çıkmıştır.

Verimlilik 20. yy başında aynı kaynaklardan daha çok üretmek biçiminde tanımlanıyordu. Vurgu üretim üzerinde yoğunlaşmaktaydı. İkinci dünya savaşı sonrasında sadece çok üretmek değil kaliteli üretmek konusu da işin içine girdi. Aynı kaynaklarda hem daha çok hem daha kaliteli ürün çıkarma verimliliğinde daha önemliydi [Suiçmez, 2003: 15].

1970'li yıllarda daha çok ve kaliteli üretme fikrinin yanına, çalışma koşullarının insancılaştırılması, çalışanların çalışma şartlarının iyileştirilmesi fikri de eklendi. Böylece verimlilik, daha çok üretirken kaliteli bir iş ortamı sunuyordu.

Yakın geçmişte ise tüm dünyada çevresel duyarlılıklar artmaya başladı, başka tehlikelerin yanı sıra çevresel bozulmalar ve kirlilikler de küresel bir tehdit olarak görüldü. Artık verimlilikte yeni yaklaşım çevreyi bozmadan daha kaliteli daha iyi üretim yapabilmektir [a.g.e.,s. 15].

Verimlilik konusu tek başına değil üretim kademeleri, kullanılan teknikler ve teknoloji, üretim ile alakalı çalışanlar, üretimdeki kalite, çevreye olan duyarlılık ve yeni yöntem teknik ve teknoloji arayışları ile yakından ilişki içinde olmuş ve bu ilişki neticesinde anlam ve şekil kazanmıştır.

Verimlilik kavramı tek bir konu ile alakalı olmaması ve bir çok değişik alanı ilgilendirmesi sebebi ile her kuruluş kendine göre bir tanım getirmiş bu nedenle farklı

bir çok tanım ortaya çıkmıştır. Aşağıda uluslararası kuruluşlarca yapılmış bazı tanımlar gösterilmiştir:

OECD : Verimlilik üretim miktarının, üretim unsurlarından birine bölünmesi ile elde edilen değerdir.

ILO : Verimlilik üretim miktarının üretim miktarının toplamına bölünmesi ile elde edilen değerdir.

EPA : Verimlilik bir üretim faktörünün etkili kullanım derecesidir.

JPC : Her alanda iyileştirme için kaynakların etkili kullanımınıdır.

Tanımlardan anlaşılacağı gibi her kuruluş farklı bir tanım getirmektedir. Tüm bu yaklaşımlar dikkate alınarak şöyle bir tanım ortaya konulabilir;

Verimlilik bir mal veya hizmet üretim sisteminde kullanılan üretim faktörleri ile ortaya çıkan üretim miktarı arasındaki oransal ilişki olup kaynakların etkin kullanımını ifade eder [Uğur, 2003: 6].

1.2. Verimliliğin Türleri

Verimlilik ilgili olduğu alan ve o alanın gereklerine, girdilerine ve çıktılarına göre farklılıklar gösterebilir. Bu nedenle verimlilik türlerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Fiziksel verimlilik : Verimlilik oranında yer alan girdi ve çıktı unsurlarının her ikisinin de ton, metre, adet gibi fiziksel ölçüm cinsinden hesaplanabildiği verimlilik sonuçları fiziksel verimliliği ifade eder. Fakat bunun günümüz üretim teknolojisi içinde tam olarak ortaya çıkarmamız oldukça zordur.

Parasal verimlilik : Fiziksel olarak ölçülemeyen girdi ve çıktıların parasal olarak hesaplanması ile elde edilen verimlilik türüdür. Hesaplama kolaylığı nedeni ile genelde bu yöntem kullanılmaktadır [a.g.e.,s. 38].

Toplam faktör verimliliği : Bir işletmenin veya bir kurumun tüm unsurlarının ele alınarak verimliliğinin genel anlamda hesaplanmasına denir. Diğer bir adı da genel verimliliktir.

Kısmi verimlilik : Bir işletmenin belli bir dönemdeki üretim değeri, üretim faktörlerinden herhangi birisi ile oranlanarak verimlilik sonuçlarının elde edilmesidir

Ortalama verimlilik : Belli dönemlere ait girdi çıktı oranlarının ayrı ayrı hesaplanarak baz yılın çıktı girdi oranına oranlanması ile elde edilen verimlilik çeşididir. Bir işletmede genel trendin ne olduğunu ölçmek amacı ile kullanılır [Sönmez, 2002: 59].

Marjinal verimlilik : Bir işletmenin önceden belirlenmiş bir zaman diliminde üründe görülen nispi artışın hammadde girdisinde görülen nispi artışa oranlanması ile ortaya çıkan verimlilik çeşididir.

1.3. Verimliliğin Önemi

Verimlilik bir yaşam biçimi, bir kültürdür. Daha iyiye ulaşma çabasıdır. İnsanın gelişmesini desteklemektedir. Verimlilik doğru işlerin, doğru biçimde, doğru zamanda insanlığın yararına olacak şekilde yapılmasıdır [Toprak, 2003: 26].

Verimlilik hayatın birçok dalı ile alakalı olmasının yanında neticeleri itibari ile tüm insanları ilgilendirmektedir. Verimli bir toplumda yaşayan insanların hayat standartlarının yüksek olması yaşam kalitesini ve mutluluğu da beraberinde getirecektir.

Ülkemizin de en önemli problemlerinden biri olan gelir dağılımındaki adaletsizliği giderme yolunda verimlilik önemli bir etkidir. İşletmelerde çalışan insanlar sürekli

olarak ücretlerinin artmasını isterler. Bu ise çalıştıkları işletmenin yaptığı kar ile alakalıdır. Yeteri kadar kar edemeyen işletmeler çalışanlarının bu isteklerini yerine getiremezler. Bir işletmenin kar etmesindeki en önemli etkenlerden biri ise işletme verimliliğidir. Verimliliğin arttığı bir işletmede işletmenin geliri artacak işverende işçisine daha fazla maaş verebilecek böylece kişilerin gelir düzeyi yükselecektir. Gelir düzenin artması çalışanın işyerine olan inancını ve sahiplenmesi artıracak, işverene olan güveni yükselecek bu da yine işletme verimliliği olarak geri dönecektir. Ayrıca verimli çalışan insanlar işini kaybetme riskinden uzak daha mutlu yaşayabileceklerdir.

Verimlilik aynı zamanda toplumsal refahın da ölçüsüdür. Sosyo ekonomik anlamda verimlilik; ürünün miktar ve kalitesinin artmasının yanında gerek fertlerin gerekse toplumun fiziksel ve ruhsal mutluluğa erişmesini de ifade etmektedir. Bu anlamda verimlilik çalışma yaşamının kalitesi, çevreyle uyum, çalışma barışı ve mutluluğu gibi unsurları da dikkate almayı öngördüğü için işletmedeki insanın fiziksel ve ruhsal mutluluğunu sağlamakta, verimlilik artışı ile oluşan değer fazlalığını ise topluma yaymakla toplumsal refahı gerçekleştirmektedir. Buradan hareketle verimliliğin, insani boyutu fiziksel boyutunu aşan bir kavramdır. Çünkü verimliliğin merkezinde insan ve onun mutluluğu vardır.

Tüketiciler açısından verimlilik fiyatları düşürür. Bir malın fiyatı belirlenirken ara girdi, işgücü, sermaye gibi faktörler göz önüne alınır. Dolayısı ile girdilerdeki verimlilik artışı ile bir ürünün fiyatının belirlenmesi arasında sıkı bir ilişki vardır. Verimliliğin artması demek ürün miktarının artması demek olduğuna göre arz talep dengesi açısından talep sabitken arzın verimlilik neticesi artması, malın fiyatında düşüşü temin edecektir.

Bununla birlikte verimlilik kaliteyi yükseltir. Verimlilik artışı tüketicilerin bir malı daha önce aldıkları fiyattan daha ucuza almalarını sağlarken verimli piyasalarda var olan rekabet anlayışı gereği aynı malı daha kaliteli almalarını da temin edecektir.

İşletmeler ve sahipleri açısından da verimlilik önemlidir. Sermaye sahibi bir müteşebbisin, bir işletmeyi açmaktaki temel amacı kar etmektir. Bir işletmenin kar edebilmesi için ürettiği malı satması, sadece satmakla kalmayıp, satışı devam ettirirken

aynı zamanda artırma yollarını da araştırmalıdır. Böyle bir sistemi devam ettirebilmenin temel unsuru ise verimliliktir. Çünkü verimliliğin artması; maliyetlerin düşmesi, üretim miktarını arttırırken kalitenin de yükseltilmesi anlamına gelmektedir. Bunu sağlıklı bir şekilde temin eden işletmeler piyasadaki durumlarını koruyabilecek ve daha iyiye gtrebileceklerdir.

İşletmeler açısından diğer bir önemi ise verimliliğin, dolaylı bir kontrol mekanizması olmasıdır. İşletme yönetimleri bir yandan girdi ile çıktı arasındaki ilişkiyi kontrol ederken diğer yandan da rakip işletmelerle arasındaki verilerin karşılaştırılmasını gerçekleştirecek ve aynı konuda çalışan diğer bir işletme ile kıyas imkanı bularak eksiklerini görme şansını yakalayabilecektir [Uğur, 2003: 13].

Yukarıda vurguladığımız tüm bu etkenler netice olarak ülke ekonomisine de katkıda bulunmaktadır. Dolayısı ile verimlilik ülke ekonomisi açısından da önemlidir. Günümüzde tüm ülkeler verimliliğin ulusal refahın artırılmasında büyük rol oynadığını kabul etmektedir. Ekonomik büyüme ve kalkınmanın anahtarlarından biri olarak verimlilik görülmektedir. Özellikle kaynakları sınırlı gelişmekte olan ülkelerde, sınırlı olan kaynakların ülkeye daha fazla girdi sağlamasını temin için verimlilik bir kat daha önem taşımaktadır. Verimlilik bu etkilerinin yanında ekonomiler için büyük tehdit oluşturan enflasyonun düşürülmesinde de etkilidir. Ekonominin genelinde verimliliğin artması ile maliyetlerin düşmesi beraberinde fiyat düşüşlerini getireceğinden fiyat artışları ortadan kalkmış olacaktır. Fiyatların düşmesi ülke içinde enflasyonun düşmesine neden olurken aynı zamanda dış piyasalarda da rekabet şansınızı arttıracaktır. Üretilen malın ucuz olması ihracat artışına neden olacak buna bağlı olarak ülkeye giren döviz miktarı artacaktır. Aynı zamanda ülke olarak saygınlığınız ve etkinliğinizde tüm bunlara paralel olarak yükseltecektir.

Son olarak olaya bir de dünya ekonomisi açısından bakacak olursak, tüm yer altı ve yer üstü kaynaklarını kontrolsüz bir şekilde paraya dönüştürme amacında olan anlayış zamanla bu kaynakların tükenmesine neden olacaktır. Yanlış yapıldığının farkına varıldığında yine geç kalınmış olacak ve o gün elimizdeki kıt kaynaklarla daha verimli nasıl çalışabiliriz sorusu önem kazanacaktır. Bu senaryoyu tecrübe etmeden her alanda

verimliliği teŖvik etmek ve dŖnya imkanlarını tŖm insanlığın hizmetine en verimli Ŗekilde sunmanın yollarını aramak ve bunu sağlamak için de insan eğitimine azami önem vermek gerekmektedir. Daha yaŖanılabilir bir dŖnya için herkese görevler dŖŖmektedir.

2. VERİMLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.1. Fiziki Faktörler

Bir işletmedeki en önemli faktör çalışan kişidir. Dolayısı ile bir işletmenin verimliliğini etkileyecek en önemli unsur da insandır. İnsan işletme verimliliğinin temel kaynağıdır [a.g.e., s. 75].

Bir işletmede çalışan insanlar verimlilik açısından en önemli faktör olarak görüldüğüne göre kişinin verimliliği derinlemesine incelenmeli ve çalışanın verimliliğini arttıracak faktörler üzerinde durulmalıdır. Çalışan açısından işe uygunluk ve yeterlilik ön plana çıkarken, işletme açısından çalışanın eğitilmesi, geliştirilmesi, yeterli düzeylere çıkarılması için hizmet içi eğitim kurslarının düzenlenmesi önem kazanmaktadır. Tüm bunlar oluşturulduktan sonra bir diğer konu ön plana çıkmaktadır. Motivasyon. Günümüzde teknolojinin hızlı gelişimi, işlerin iyice kolaylaşması, insan gücünün kullanımının iyice azalması sonucu iş ortamları sıkıcı yerler haline gelebilmekte sonuç olarak motivasyon azalmaktadır.

Bir işletmede insan faktörü ile birlikte bir diğer önemli faktör ise sistem ve organizasyonlardır. Organizasyonun hantal yada esnek olması, yetki dağılımı, yetki devrine imkan verip vermemesi, iletişim imkanları, zamanında tekrar organize edilip edilmemesi gibi özellikler bir işletmenin organizasyon yönünden verimliliğini önemli ölçüde etkilemektedir [a.g.e., s.76].

İşletmelerde var olan organizasyonun yanında kullanılan metotlar da doğru olmalıdır. Aksi takdirde zaman kaybı, enerji kaybı ve verimsiz bir çalışma ortamı oluşacaktır.

Çalışma ortamı da diğer önemli bir faktördür. Çalışılan mekanın çok soğuk veya çok sıcak olması, ışıklandırmanın yetersiz olması, çalışılan mekanın fiziki şartları, görünümü hatta odanın rengi bile çalışanların verimliliği ile doğrudan ilişkilidir.

Günümüzde verimliliğin önemi kabul edilmiş olmasına rağmen verimliliğin örgütsel iş çevresi ve ilişkileri ihmal edilmiş, üzerinde pek fazla araştırma yapılmamıştır. Verimlilik iş çevresinin pozitif ve negatif özelliklerinin etkisi altındadır. Bu nedenle verimliliğin sağlanması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi için iş çevresinin, fiziki şartların verimliliği teşvik edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir [Çekmecelioğlu, 2003: 67].

2.2. Sosyal Faktörler

İşletmelerde çalışan insandır. İnsan his ve duygulara sahip çevresi ile etkileşim içerisinde olan bir varlıktır. İnsanın bedensel ve ruhsal yapısı itibari ile sosyal konular ciddi bir önem arz etmektedir. En az fiziki şartlar kadar hatta bazen ondan da daha önemli bir konuma yükselen sosyal ve psikolojik konular hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir.

Ne tür bir işletme olursa olsun sosyal faktörler denildiğinde ilk akla gelen ast üst ilişkileri ve işverenin sunmuş olduğu işletme dışı imkanlardır. Çalışanların motivasyonu açısından da ikili ilişkiler önemlidir. Çalışan bir insan, gününün büyük bir kısmını işyerinde geçirmektedir. Bu nedenle çalışılan ortamın huzurlu olması, kişiler arası ilişkilerin uyumlu olması ile mümkün olacaktır. Bu huzur ortamı çalışanların işlerini evleri gibi görmelerini sağlayacak insanlar işyerlerine daha fazla sahip çıkacaklar, verimlilikleri artacaktır.

İşletme dışında sağlık, tatil lojman eğlence gibi konularda sunulan imkanlar çalışanların özlük haklarının yeterli olması ve gözetilmesi de verimlilikle doğrudan ilişkili konulardır.

Bunlarla birlikte yönetim şeklinin merkeziyetçi yada adem-i merkeziyetçi olması, çalışana ve sorunlara yaklaşım tarzı, yöneticilerin bilgili ve dinamik olmaları gibi unsurlar şüphesiz ki verimliliği etkileyen önemli unsurlardır [Uğur, 2003: 78].

2.3. İktisadi Faktörler

İkinci kısımda ele almaya çalıştığımız verimliliği etkileyen faktörlerin birçoğunun yerine getirilebilmesi, ve amaçlanan verimlilik düzeylerine ulaşabilmek için iktisadi faktörler temel problem olarak karşımıza çıkmaktadır. İktisadi yönden kendine yetebilen ve yukarıda saydığımız unsurlara bütçe ayırtabilen işletmeler çalışanlarının verimliliğine, buna bağlı olarak işletme verimliliğine katkıda bulunacak, olumluya doğru bir meyil oluşacaktır. Fakat tersi bir durumda ise bu meyil olumsuz yönde olacaktır.

3. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ VE VERİMLİLİK

Geleceğin makro dünyası üretken ve dönüştürülebilir, değişime açık sistemleri zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle gündelik sorunların baskısından sıyrılıp eğitimi ve onun en önemli unsuru öğretmenin verimliliği üzerindeki etkileri derinlemesine irdelemek gerekmektedir. Etkili öğrenme ortamlarının oluşmasını etkileyen faktörleri genel anlamda 3 başlık altında toplayabiliriz. Sistem etkeni, insan etkeni (öğrenci, öğretmen), program ve maddi şartlar.

3.1. Kişisel Faktörler

3.1.1. Meslek Seçimi

Öğretmenlik özel bilgi, beceri isteyen önemli bir meslektir. Eğitim bilimi formasyonu olmayan hiç kimse öğretmen olmamalıdır. Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmiş ve sadece öğrencilerine faydalı olmak amacı ile yapmak isteyen kişiler bu meslekte verimli çalışabilirler.

Öğretmenlik mesleği seçilirken bir çok güdüler rol oynar. Bunlar genellikle öğretmenliğin olumlu olarak kabul edilebilen çekici özellikleridir. Öğretmen kişiliğine bağlı olan bu güdüler aşağıdaki gibi sıralanabilir :

- Öğretmenlik mesleğinde güvenlik fazladır.
- Öğretmenlik entelektüel bir saygınlık taşır. Toplumda bilgisine başvuru kişidir.
- Öğretmenliği sevmek.
- Tatillerinin fazla olması.
- Sürekli gençlerle uğraşarak olmak.
- Okumayı seven biri için doyum sağlaması.
- Bayan öğretmenler için çocuk sevgisi.
- Akademik kariyer için basamak olarak kullanılması [Tezcan, 1996: 287].

Öğretim mesleğinin icracısı olarak öğretmenin de toplumda belli bir konumu vardır. Öğretmenlerin konumunun değerlendirilmesi, toplumdan topluma farklılıklar göstermekle birlikte, eskiden genellikle tüm toplumlarda yüksek bir saygınlığa sahipti. Son yüzyılda öğretmenler çeşitli etkenler nedeni ile düşük bir konum değerlendirmesine tabi tutulmuşlardır. Bu nedenler arasında cinsiyet, öğrencilerin konumu, ücret, mezun olunan okul, branş, öğretmenin toplumsal kökeni, kıdem, yaş gibi etkenleri sayabiliriz [a.g.e., s. 309].

İnsanın genel kişilik özellikleri uğraşı alanına kuşkusuz yansır. Onu türlü yönleri ile olumlu yada olumsuz yönde etkiler. Eğitim alanında da bu böyledir. Öğretmenin olumsuz nitelikleri varsa başarısını engeller. Alanında gelişimini belirli düzeyde sınırlar. Genel kişilik yapısıyla üstün nitelikli öğretmenlerde durum tersinedir [Ercan, 105].

3.1.2. Mesleki Yayınlar

Eğitimde verimliliğin kaynağını öğretmen oluşturur. Öğretmen ne kadar, yeni bilgilerle donanık ise, ne kadar, geçerli bilgilerle hazırlıklı ise, yetiştireceği elemanlar da o derece nitelikli olacaktır.

Öğretmen verimliğinde önemli konulardan biri ise mesleki yayınlardır. Nitelikli öğretmenin yetiştirilmesi üniversitelerin görevidir. Fakat nitelikli öğretmenin kazanmış olduğu özellikleri koruması ve geliştirebilmesi için mesleği ile ilgili yayınlarla yakından ilgili olması gerekmektedir. Üniversite sıralarında öğrenilen bilgiler ve kazanımlar, bilginin akıl almaz bir hızla değiştiği dünyamızda kısa süre sonra eski, gereksiz durumuna düşmektedir. Öğretmenlerin tazeliklerini korumalarının yolu meslekleri ile ilgili yayınları ve gelişmeleri takip etmelerinden ve bunları sınıflarında uygulamalarından geçmektedir. Aksi durumda öğretmenler çağın gerisinde kalacaklardır.

Öğretmen gelişimi konusunda, mesleki yayınların tamamına öğretmenin tek başına ulaşması maddi imkanların sınırlılığından dolayı mümkün değildir. Bu nedenle okul

idareleri öğretmenlerine mesleki yayınları takip edebilmeleri konusunda yardımcı olmalıdır.

3.1.3. Çalışma Yılı

Uzun yıllar öğretmenlik yapmış olmak, tecrübe açısından büyük avantajlar sağlamakla birlikte bazı olumsuzlukları da beraberinde getirebilmektedir. İstisnaları olmakla birlikte kendini yenilemeye kapatmış, hızla değişen dünyaya ayak uydurmak yerine ona karşı koyma yolunu seçmiş yaşlı öğretmenler, eğitim sistemi içerisinde alttan gelen yeni öğretmenlere engel olabilmektedirler. Tecrübeleri ile yenilikleri birleştirerek hataların tekrarını önleme, ve yeni hocalara rehberlik etme, onların aynı hataları tekrarlamalarını engelleme imkanı varken kolay olanı seçmektedirler.

Uzun yıllar öğretmenlik yapan öğretmenlerde mesleğin püf noktalarını öğrendikten sonra mesleki açıdan başarı motivasyonu düşüş göstermektedir. Bu olaya mesleki körlük, meslek ölümü, mesleki yorgunluk, mesleki küskünlük vb. adlar verilebilir. Bunun sebebi meslek ile ilgili uyarıcıların kanıksanması, alışılan ilke metot ve sınırların vazgeçilmez görünmesi, bunların doğru olarak kabul edilmesidir [Özcan, 1999: 14].

Öğretmenler odasında bu öğretmenler, çoğu kez yeniliği kabul etmektense direnmeyi tercih ederler. Bir değişiklik veya yenilik gördüklerinde hemen karşı çıkar, bu yeniliğin filizlenmesine fırsat vermezler.

Yukarıda ifade edilen sorunlar nedeni ile yeni öğretmenler ile eskiler arasında kopukluklar olmakta, gruplaşmalar başlamakta, tecrübesiz öğretmenler yaşlılardan öğrenmek yerine deneme yanılma yolu ile aynı hataları tekrarlamaktadırlar. Tüm bunlar verimlilik kaybına yol açmaktadır.

3.1.4. Maaş

Eğitim öğretmenle eşdeğerdir. Eğitime önem verilmek isteniyorsa öğretmene de değer vermek, onu kalkındırmak gerekmektedir. Öğretmenin sorunları ortadan kaldırılamıyorsa, eğitimden verim bekleyemeyiz. Memur statüsünde olan bir ğretmen, başka şeylerin kaygısını duyuyorsa, mesleği ile gerektiği kadar ilgilenemeyecektir. Onun bu durumu geleceğe vurulan bir darbedir [Szer, 1997: 138].

Öğretmenlerin bu olumsuz durumu eğitimde en büyük eksikliklerdir. Bu eksiklikler öğretmenler arasında ne kadar yaygın olursa, eğitimde o kadar verimsizleşir. Yarınlarımızı tehlikeye düşürür. O zaman bir şeyler yapıp, eğitimle uğraşan ğretmeni, eğitimle uğraşan yapmalıyız.

Sonucu yıllar sonra alınacak bir yatırımın en önemli unsuru olan öğretmenin maddi sıkıntı içinde olmaması gerekir. Maaş alanlar arasında ücret yönünden en çok mağdur edilen öğretmenlerdir. Bu dengesizlikler ğretmenleri:

- Yan gelir elde etme çabasına,
- Kırgınlık, sahipsizlik ve çalışma şevkinin kaybı gibi sıkıntılara,
- Bu şartlar altında nasıl öğretmenlik yapılır gibi sorulara yönelmektedir ki, bu tür sorunları olan öğretmenlerin verimliliği ve başarısı da ciddi biçimde tartışılması gereken bir konudur.

Ülkemizde mesken sıkıntısı, gerçekten belli bir ekonomik güç gerektirdiği için, özellikle ücretli kesimin en büyük sorunudur. Meslek gurubu olarak öğretmenlere farklı bir uygulama yapılması başarılı öğretmenlere bu konuda kolaylıklar sağlanması gerekmektedir [Demirok, 1997: 112].

Tüm ülkelerde öğretmenler genellikle diğer mesleklere oranla daha az gelir elde etmektedir. Düşük ücret almaları düşük konumda kalmalarına neden olmuştur. Ülkemizde de son zamanlara değin özellikle ilkokul ğretmenlerinin geçim sorunları ciddi bir düzeye gelmişti. Böylece sadece maaşı ile geçinemeyen öğretmenler ya

meslekten ayrılmakta yada ek iş yapmaktaydılar. Fakat son personel yasası bu durumu kısmen iyileştirmeye çalışmıştır [Tezcan, 1996: 311].

Maddi problemlerle ilgili ders konsantrasyonunu bozan bir çok dış etkene maruz kalan bir öğretmenin öğrencilerine sağlayacağı fayda tartışmalıdır. Devlet geleceğimizi emanet ettiğimiz insanların işlerini en iyi şekilde yapmaları için gerekli olan tüm şartları hazırlamak zorundadır.

3.1.5. İletişim

Eğitim süreci nitelikli insan yetiştirmeye çalışan bir eylemler bütünüdür. Nitelikli insan ancak nitelikli eğitimin bir sonucu olabilir. Bunun gerçekleştirecek olan da öğretmendir.

Nitelikli bir öğretmenin öğrenme ve öğretme sürecinde başarılı olabilmesi için çok iyi iletişim becerisi kazanmış olması gerekir. Bu sebeple kolay anlaşılır bir dilin kullanılması önemlidir. Açıklamaların ve sunuların anlaşılır olması derste verilmek istenen mesajın anlaşılması öğretmenlerin sunuş becerilerini kullanma niteliği açısından önemlidir. Öğretmenin ses tonunun yanı sıra göz ve vücut dili ile iletişimi de oldukça önemlidir [Kayaalp, 2002: 136].

Öğrencilerin, gelişen teknoloji ile birlikte iletişim becerileri ve iletişim alışkanlıkları da değişmektedir. Televizyon, İnternet ve yazılı basın yolu ile öğrenciler her an her şeyden haberdar olabilmektedirler. Hatta ilgi alanlarına giren konularda yetişkinlerden çok daha hızlı davranmakta, yetişkinler çoğu kez küçüklerden bilgi almaktadır. Böylesine bir çağda öğretmenlerin öğrencilerin değişen iletişim alışkanlıklarına uygun yeterlilikleri kazanmaları gerekmektedir. Aksi durumda nesiller arası kopukluklar ortaya çıkmakta, iletişim bozuklukları yaşanmaktadır.

Öğretmen yalnızca ders veren ders anlatan sınav yapan ve not takdir eden bir kişi değildir. O aynı zamanda bütün öğrencileri bilişsel olarak geliştiren , onlara rehberlik ve danışmanlık yapan, onları mesleğe yönlendiren bir ustadır. Öğretmen kişilik olarak

sevecen, hoşgörülü, becerili, etkili ve bilgili olmazsa eğitsel verim düşmektedir. Öğretmen, öğretim sanatının incelikleri ile donatılmamışsa, öğrencileri, öğrenme yaşantılarını hayat katmakta zorlanmaktadırlar. Özetle eğitimsel verimlilik öğretmenin verimliliği ile örtüşmektedir [Özgen, 1997: 122].

Eğitim ortamının önemli iletişim değişkenlerinden birisi de sevgidir. Öğretmen her bir öğrenciye sevdiğini, tutarlı davranışlarla göstermelidir. Bunun için öğrencilerle duygu ve düşüncelerini paylaşmalı, onlara karşı hoşgörülü olmalı fakat vurdumduymaz davranmamalıdır [Sönmez, 2001: 14].

3.2. Kurumsal Faktörler

3.2.1. Mekan ve Sınıf Mevcutları

Okulun fiziksel bir kurum olması fiziksel şartların eğitimi olumlu veya olumsuz yönde etkileyeceği gerçeğini ortaya koymaktadır. Mekanın, insan psikolojisi üzerindeki etkileri konulu araştırmalar; fiziksel mekanın insan davranışlarıyla doğrudan ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Giriş kapısından sınıftaki tebeşire kadar her şey fiziksel mekan içinde sayılabilir. Ülkemizde okulların daha giriş kapısından koyu ve gri tonların ağırlıkta olması, yüksek çitlerin yada duvarların mevcudiyeti öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Öğrencinin bu ve benzeri nedenlerle okuldan soğuması, okula isteksiz gelmesi öğrenme kalitesini etkilemektedir. Öğrenci ilgisindeki düşüş doğal olarak öğretmen verimliliğini de düşürmektedir.

Günümüzde bilginin öğrenci tarafından öğrenilip işlenebilmesinin en öncelikli şartı; ona gerekli olan fiziksel altyapının sağlam ve gelişmiş olarak sağlanmasıdır. Her okul giriş kapısından sıralarına kadar yeni bir anlayış ile düzenlenmelidir. Okullar göze hitap eden iç açan renklerle boyanmalı, öğrenci gelişimine uygun olmayan sıralar değiştirilmeli, sınıf mevcutları uygun rakamlara düşürülmeli, sınıflarda ışığın düşüşüne uygun bir dizayn verilmeli, spor ve kültürel faaliyetler için gerekli salonlar bulunmalıdır. Yukarıda

bazılarını saydığımız sorunlar giderildiğinde kalitenin biraz daha artması mümkün olabilecektir.

Öğrenci sayısının çokluğu, sınıf darlığı, araç gerecin öğrencilere göre az oluşu bir sorunun sınıfça tartışılıp öğrenilme durumudur. Bugün ülkemizde her derecedeki okullarda genellikle sınıfça eğitim yapılmaktadır [Kemertaş, 2003: 93].

Öğrenci mevcutlarının yüksek olması nedeni ile öğretmenler her öğrenci ile tek tek ilgilenmek yerine toplu olarak veya grup olarak ilgilenme yolunu tercih etmektedirler. Bir öğrenciye ayrılan birim zamanın azalması öğretmen ilgisinden yoksun öğrencilerin yetişmesine neden olmaktadır. Kalabalık sınıflarda ders anlatmakta zorlanan öğretmenlerin mesleki doyumları olmamakta sonuç olarak verimlilik azalmaktadır.

Ülkemizde 50 - 60 öğrenci mevcutlu sınıflarda bir öğretmenin ders anlatması bir yana sadece sessizliği temin etmesi bile dersin önemli bir kısmını almaktadır. Kalabalık sınıflarda ortaya çıkan disiplin sorunları bazen dersleri işlenemez hale getirmekte, öğretmen sadece öğrencileri sınıfta tutan bir gardiyan görevini üstlenmektedir. Bu konuda yeni okullar yapılarak derslik sayıları artırılmalıdır.

3.2.2. Laboratuvarlar ve Teknoloji

Her öğretmenin mesleğinde başarılı olabilmesi için iletişimde ve eğitimde kullanılan araç, yöntem ve tekniklerin neler olduğunu, bunların birbiri ile ilişkilerini, belli hedef davranışları oluşturacak yaşantıların nasıl seçileceğini ve bunları kazandıracak durumların nasıl düzenleneceğini bilmesi gerekir [Çilenti, 54].

Özellikle sayısal branşlar olmak üzere bir çok branşta bilgi hızla değişirken, yeni gelişmeler olmaktadır. Öğretmenlerin bu gelişmeleri takip edememesi, gerisinde kalması öğrencilerinin de dünyanın gerisinde kalması anlamına gelecektir.

Ülkemizdeki orta öğretim kurumlarının bir çoğu laboratuvar imkanlarından yoksun, teknolojideki gelişmelerden habersiz yetişmektedir. Öğrencinin derslerde teorik olarak öğrendiği bilgiyi patriğe geçireceği ortam olan laboratuvarın bir okulda olmaması gündelik hayattan uzak sadece kitabi bilgi ile dolu, becerilerini geliştirememiş insanların yetişmesine neden olacaktır. Laboratuvarların var olduğu bir çok okulda ise öğrenciler senede bir veya iki kez girebilmekte, girdiklerinde ise kırılma endişesi ile hiçbir şeye dokunamamaktadır. Sadece öğretmeni izlemekle yetinmekte kendisi bizzat deneme imkanı yakalayamamaktadır. Diğer önemli bir konu ise teknoloji, CD'ler ve bilgisayarlardır.

Multimedya ürünleri (bilgi, beceri, duygu, davranış) CD'ler üzerine yüklenmektedir. Bu ürünler bilgisayar ekranında gösterilebilir. Öğrenci tek başına bu ürünleri öğrenebilir. Öğrenciler bu tür çalışmalarla tam öğrenmeyi gerçekleştirebilirler. CD'ler sayesinde konu tekrar etme olanağı elde ederler. Konuları tam öğreninceye kadar CD'ler üzerinde çalışabilirler. CD'ler birden fazla duyu organına hitap etmesi bakımından öğrenmenin niteliğini artırır [Kemertaş, 2003: 158].

Internet uygulamaları büyük bir hızla yayılma göstermektedir. Geleceğin eğitim sistemi büyük ihtimalle Internet temelli olma yolundadır. Bu bakımdan bütün öğretmenlerin Internet okur yazar olması bir zorunluluk haline gelmektedir. Bugün Internet sisteminde ulaşılamayacak kadar çok bilgi bulunmaktadır [a.g.e., s. 157].

3.2.3. Disiplin

Öğretmenin temel işlevi olan öğretme görevini yerine getirebilmesi için uygun ortamların hazırlanması gerekmektedir. Fiziki şartlar yerine getirildikten sonra öğrenci sınıflara alınmaktadır. İşte burada önemli bir sorun ortaya çıkmaktadır. Disiplin. Öğretmen sınıfa girdiğinde dersini rahat işleyebilmesi için mutlaka disiplinin sağlanması gerekmektedir. Mevcutları kalabalık olmayan sınıflarda öğretmenler disiplin konusunda ciddi sorunlar yaşamazken kalabalık sınıflarda önemli sorunlar göze çarpmaktadır. Disiplinin sağlanması sadece öğretmenin çabası ile mümkün

olmamaktadır. Disiplin okuldaki tüm öğretmen, idareci ve personelin ortak çalışması ile hayata geçirilebilir. Disiplin sağlanırken bilinçsizce sadece çocukların sessizliğinin sağlanması amaçlanmamalı, eğitimin amaçladığı gelişmeler uygun bir disiplin modeli ile geliştirilmelidir.

Disiplin bireye hangi davranışın doğru ve iyi, hangi davranışın kötü ve yanlış olduğunu öğretmek ve öğrendiklerine göre davranıp davranmadığını denetlemektir. Sınıfta disiplin; öğrenme ortamının düzenini bozma ve öğrenme yaşantılarını engelleyici öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen tepkilerini içerir [Köktaş, 2003: 73].

Anne babaların ve öğretmenlerin birçoğu disiplin sorunlarını yaramazlık nöbetleri, işbirliğine kapalı davranış, küstahça yanıt verme, düzen bozucu şeyler vb. gibi kontrol edilemeyen davranışlar açısından değerlendirir. Bu, disiplin sorunlarının çok dar bir kapsama sıkıştırılması anlamına gelirken, anne baba ile öğretmenlerin sakin, rahat ve düzenli bir yaşam sürdürme ihtiyaçlarının bir sonucudur.

Disiplin başkalarına ve kendine karşı özen ve saygı eylemi olarak tanımlandığında edilgenlik, utangaçlık, suskunluk, idealsizlik ve sakınma gibi aşırı kontrollü davranışlar, yeterince kontrol edilemeyen davranışlar kadar kabul edilemez olur. Kontrolsüz davranışlar kadar aşırı kontrollü davranışlar da kişinin gelişiminin önünü keser. Üstelik daha sık görülen bir durumdur. Aşırı kontrollü davranışlar disiplinin ilgi alanında değildir. Çünkü en azından görünürde başkalarının yaşamına karışmazlar [Celep, 2000: 107].

3.2.4. Sınıf Yönetimi

Öğrenme işinin gerçekleşeceği mekan olan sınıf öğretmenin en etkili olduğu yerlerden biridir. Öğrencileri ile yoğun bir etkileşim içinde olan öğretmen sınıf yönetimi konusunda yeterli eğitimi almış olmalıdır. Öğrencilerin gününün büyük çoğunluğunu geçirdiği sınıf ortamı öğretmen tarafından küçük bir dünya haline getirilmeli ve bu mekanda öğretmen, hayata dair bir çok şeyi öğrenciye aktarmayı becerebilmelidir.

Bunun yolu ise kaliteli sınıf yönetiminden geçmektedir. Aksi durumda; sınıf yönetimi konusunda yeterli olmayan bir öğretmenin, öğrenci ile ilişkileri yetersiz kalacak ve verim düşecektir.

Genel olarak Türk ailesinin özerkliği kısıtlayıcı ve bağımlılığı pekiştirici tutumlardan tam olarak uzaklaşmadığı görülmüştür. Bu tür aile ilişkileri okulda sınıf içinde etkisini göstermektedir [Tezcan, 1996: 298].

Bir toplumdaki toplumsal ilişkiler örüntüsü ve buna yön veren norm ve değerler büyük ölçüde sınıf ortamına yansımaktadır. Çünkü sınıf toplumsal yapının küçük bir maketidir [Celep, 2000: 3].

Bir öğretmenin sınıf yönetiminin iyi veya kötü olması, aslında o öğretmenin öğrencilerinin kişisel ve pedagojik gereksinimlerini tam olarak karşılayıp karşılamadığı ile ilintilidir. Öğretmen her öğrencisinin tek tek kişisel isteklerini incelemeli, belirlemeli ve buna göre sınıf içersinde uygulanabilir bir orta yol bulmalıdır. Bu arada istekleri tam karşılanmayan öğrenciler ise kontrol altında tutulmalı derse küsmeleri engellenmelidir.

Sınıf yönetimi; öğretmenin, öğrencilerin eğitimsel amaçları etkili bir biçimde başarabilmeleri ve öğrenmelerini kolaylaştıracak sınıf koşullarını oluşturup geliştirdikleri bir takım karmaşık eylemler gurubudur. Sınıf yönetimi etkili öğretimin temel ön koşuludur [Köktaş, 2003:1].

Sınıf yönetiminin uygunluğu okul yönetiminin kalitesine bağlıdır. Çünkü olanakların üretimi, dağıtımı, kullanımı, düzeni okul yönetiminin kalitesine bağlıdır. Bu kalite oranında sınıf yönetimine yansır [Başar, 27].

3.2.5. Kültürel Faaliyetler

Okul bir takım çalışması yeridir. Öğretmenin ve öğrencinin içinde bulunduğu takımı ve kurumu benimsemesi, ona sahip çıkması ancak ortak çalışmaların yapılması ile

mümkündür. Takım ruhunun oluşması amacı ile öğretmenler ve idareciler, öğrencilerle ortak yapılacak kültürel faaliyetlere önem vermelidirler. Öğrencilere okullarını temsil etme, okulu adına ödül kazanma ve bunu okulu ile paylaşma yolları açılmalı öğrenciler bu konularda sonuna kadar desteklenmelidir.

Eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede öğrencilerin başarılarını yükseltebilmek için eğitim programlarının kapsamına giren etkinliklerin planlanan düzeyde uygulanması gerekmektedir. Uygulamanın planlanan düzeyde gerçekleşmesi. aynı anda eğitim yöneticilerinin ve öğretmenlerin de başarı düzeyini yükseltir [Başaran, 1996: 97].

Başardıklarını gören öğrenci ve öğretmenler, okula katkıda bulunmanın verdiği haz ile kendilerini daha fazla kuruma ait hissedecek, verimlilikleri artacaktır.

3.2.6. Öğretmen - Öğretmen ve Yönetici İlişkileri

Okul yöneticisinin görevi, okuldaki tüm insan ve madde kaynaklarını, en verimli şekilde kullanarak okul amaçlarına uygun şekilde değerlendirmektir. Davranışlarını her zaman ilişkili olduğu öğretmenler ve diğer personelin rol ve beklentilerini de göz önünde tutarak ayarlaması gerekir.

Araştırmalar iyi okulu kötü okuldan ayıran etkenlerin, örgütün yapısından çok havasına ve içinde bulunduğu ortama ilişkin olduğunu göstermektedir. Bunları gerçekleştirecek olan yöneticilerdir [Bursalıoğlu, 1987: 27].

İyi bir okul yöneticisi öğretmenlerinin verimliliğini olumsuz etkilememek ve eğitim kalitesini yükseltmek için şu hususlara dikkat etmelidir. Okulun izleyeceği eğitim politikaları önceden belirlenmeli ve öğretmen ve diğer personele açıklanmalı onların da fikri mutlaka alınmalıdır. Okul içinde yapılacak işler iyi analiz edilmeli roller ayrılmalı sitemli bir şekilde görevler planlanmalıdır. Okul içersindeki grup ve bireysel faaliyetler iyi bir şekilde koordine edilmelidir. Yönetici bu etkinliklere destek olmalı

hatta koordine edici olmalıdır. Yapılacak etkinliklerde yönetici engeli ile karşılaşmak moral bozup verimsizliğe neden olacaktır.

Okulun yönetim yapısı ve yöneticilerin özellikleri eğitimin önemli bir değişkenidir. Etkili öğretim yönetsel desteğe bağlıdır. Bu destek ve örgütün kalitesi öğretmen davranışlarını etkilemektedir. Etkili okul araştırmacıları, bu tür okullarda öğretim liderliği de yapan güçlü yöneticiler bulmuşlardır. Yöneticilerce uygulanan okul politikaları sınıf olaylarının ve bu yolla öğrenci başarısının da nedenleri arasındadır [Başar, 25].

Yönetici okul içinde personelini daima izlemeli ve denetimler yapmalıdır. Denetim ve değerlendirmeler objektif ölçütlerden uzak olursa öğretmen üzerinde strese neden olabilir. Öğretmenin değerlendirilmesinde kullanılacak yöntemler belli ölçütlere dayalı olmalıdır. Ölçütlerin açık tanımı yapılmalı ve ölçme aracı değerlendirmeyi yapacak her birey tarafından aynı biçimde anlaşılmalıdır [Gözütok, 2000: 188].

İyi bir yönetici okuldaki iklimi iyileştirmek ve stres kaynaklarını azaltmak yada ortadan kaldırmak için moralini yüksek tutmaya çalışır. İyi bir yönetici duygularını kontrol edebilmeli davranışlarını yerine ve zamanına göre ayarlayabilmelidir. İyi bir yönetici nasıl kendi çalışma ortamına özen gösteriyorsa aynı şekilde örgütün diğer personeli içinde aynı özeni göstermelidir. Yönetimde başarı bir ekip işi olduğu için yöneticinin iş görenleri ile işbirliği yapması başarıya giden yolda ilk adımdır. Verimli bir işbirliği, ahenkli bir ekip kurulabildiği takdirde gerçekleşebilir.

Toplumdaki sosyal, politik ve ekonomik değişimlerden etkilenen eğitim kurumu ve yöneticisinin aynı hızla uyum göstermesi gerekmektedir. Eğitim sisteminin temel işlevi bireylerin topluma uyumunu sağlamak onları iş ve yaşama hazırlamak olduğuna göre eğitim toplumun diğer sistemlerinden ne çok geri, ne de çok ileri olamaz. Teknik alanlardaki önemli gelişmeler ve değişimler özellikle eğitimci ve yöneticilerinin görüş ve fikirlerinde de aynı derecede değişimleri zorunlu kılar [Toymaz, 1989: 21].

Yönetici mevzuatın uygulayıcısı değil işlerin kolaylaştırıcısı, öğretmenin de müfredatı yerine getirmekle sorumlu memur değil sınıfın lideri olması eğitimde kalitenin vazgeçilmez şartı olmuştur. Okulun verimlilik ve etkinliğini engelleyen en önemli sebeplerden biri okulu yönetenlerin mevzuatı okuldaki işlerin daha verimli şekilde yürütülmesi için bir araç olduğunu unutup, mevzuatın uygulanmasının bir amaç haline getirilmesidir. Mevzuat bekçiliğinin iyi yöneticilik kabul edildiği okullarda eğitim öğretimde ve okul işleyişinde başarı elde etme geri planda kalmaktadır [Kayaalp, 2002: 136].

Öğretmen verimliliği üzerinde önemli etkiye sahip okul yöneticileri, yukarıda bahsi geçen konularda daha dikkatli olmaları halinde; kurumlarında eğitim kalitesinin ve huzurun arttığını görebileceklerdir. Öğretmen verimliliğini etkileyen diğer bir husus ise öğretmenler arası ilişkilerdir.

Gününün büyük bir bölümünü iş ortamında geçiren ve her an insanlarla ilişki içinde olmak zorunda olan öğretmenin huzur dolu bir ortamda çalışması, iş arkadaşları ile bu atmosferi yakalayabilmesi büyük önem taşımaktadır. öğrenciden veya okul içi ve okul dışı bir nedenden kaynaklanan bir rahatsızlık halinde güvенеbileceği iş arkadaşlarının yanında olduğunu bilmek öğretmeni rahatlatacaktır. Bu ortamın sağlanmasında, tüm öğretmenler katkıda bulunmalıdır. Aşağıdaki örnekteki gibi davranışlar öğretmenleri birbirinden uzaklaştıracaktır.

Tecrübesiz öğretmenler sınıflardaki disiplini sağlarken yaptıkları davranışları, uyguladıkları metotları meslektaşlarıyla paylaşmak isterken onlardan anlayış beklerler. Fakat birdenbire kendilerini dedikodu fırtınası içinde bulurlar. İyi niyetlerinin suiistimal edildiğini görünce hayal kırıklığına uğrar ve sınıfta kalmayı tercih ederler. Böylece öğretmenlerin sosyal ilişkileri karşılıklı olarak güvensizlik temeline indirgenmiş olur [Özcan, 1999: 19].

3.3. Öğrenci Faktörü

3.3.1. Öğrenci Seviyesi

Öğrenci seviyesi öğretmen verimliliği ile doğrudan ilgili bir noktadır. Öğrenci seviyesinden kasıt sadece iyi öğrenciler okusun diğerleri kenarda kalsın olmamalıdır. Her öğrenci eğitim öğretim hakkına sahip olmalıdır. Önemli olan öğrenciler arasındaki farklılıkları tespit edip, ona göre çözümler geliştirmek olmalıdır.

Aynı yaştaki her çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, ve sosyal gelişim hızları ayrı ayrı özellikler gösterir. Aynı zamanda her çocuğun çeşitli alanlardaki yetenekleri, başarıları, ilgileri, güdüleri ihtiyaçları da başkadır. Bu bakımdan çocuk bireysel yeteneğine göre çalışmalıdır. Öyle ise çocuğu tanımak ve ona bireysel öğrenme ve çalışma yollarını göstermek, öğretmek gerekir [Kemertaş, 2003: 151].

Öğrencilerin ihtiyaçları ve seviyeleri profesyonel testler, öğretmen ve veli danışmanlığı ile belirlendikten sonra aynı durumdaki öğrencilerin aynı sınıflarda eğitimine devam etmeleri öğretmenin işini kolaylaştıracak verimliliğini artıracaktır. Ülkemizde ilk öğretim sonrası yapılan lise giriş sınavları ile öğrenciler bir nebze gruplandırılmaktadır.

Öğretmenler açısından sınıflardaki önemli sorunlardan biri; farklı seviyelerden öğrencilerin aynı sınıfta olması ve öğretmenin hangisine göre ders anlatacağını tespit edememesinden kaynaklanmaktadır. Fakat her durumda öğrencilerin bir kısmı mağdur olmaktadır. Bu mağduriyetin ortadan kaldırılması için öğrencilerin gruplandırılmasına önem verilmelidir.

Bunlarla birlikte ülkemizin farklı bölgelerinde öğrenci seviyelerinin farklı olması ve göç nedeni ile bu öğrencilerin sürekli yer değiştirmesi, yeni okulunda hem öğrenciyi hem de öğretmeni zor durumda bırakmaktadır.

3.3.2. Öğretmen - Öğrenci İlişkileri

Eğitimin iki temel ögesi olan öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkinin vasfı, seviyesi, kalitesi aynı zamanda eğitimin kalitesini ve öğrenci öğretmen verimliliğini de belirleyecektir. Nitelikli bir eğitimden geçerek öğretmenliği hak etmiş bir öğretmenin öğrencileri ile kurmuş olduğu pedagojik kurallara uygun iletişimler eğitimde olumlu sonuçların elde edilmesinin temel şartıdır. Öğretmen öğrenciye sadece ders anlatmamakta aynı zamanda hayata da hazırlamaktadır.

Öğrenciler öğretmenin kafasının içindeki bilgilere, düşüncelere, aklından geçirdiklerine değil yaptığı hareketlere, söylediği sözlere, beden diliyle ifade ettiklerine, sevincine, nefretine, öfkesine, güler yüzlülüğüne vb. davranışlarına tepkide bulunurlar. Bu sebeple öğrencilerin öğrenmelerini harekete geçirmek ve eğitim açısından etkilemek için öğretmenlerin sosyal iletişim, etkileşim teknik, taktik ve stratejilerine hakim olmaları gerekmektedir [Özcan, 1999: 13].

Öğretmen sınıf içersinde öğretme eyleminin öznesi, öğrenci ise öğrenme eyleminin öznesi durumundadır. Ders ortamında öğretmen ve öğrenci arasındaki, öğretme öğrenme ilişkisi ders konuları yardımı ile kurulmaktadır. Öğretmenin tüm davranışları bilinçli, planlı ve amaçlı olmalıdır.

Öğretmen öğrenci ilişkisinin niteliği akademik başarıyı ve öğrenci davranışını etkilemektedir. Öğrenciler cana yakın ve arkadaş olan öğretmenleri yeğlemektedir. Öğretmenlerin daha sempatik olmaları ve öğrenciler için daha olumlu roller üstlenmeleri halinde öğrencilerin okula, öğretmenlere karşı daha olumlu yargılar taşımaktadır ki bu da kuşkusuz çok önemlidir [Celep, 2000: 41].

3.3.3. Öğretmen -Veli İlişkileri

Bir öğrencinin yaşantısındaki en önemli ve etkileyici yetişkinler aileleridir. Hatta orta öğretim düzeyinde ailenin okula yönelik tutumları aynı biçimde öğrencinin okula karşı besleyeceği duygu ve davranışları da etkilemektedir.

Bir çok aile çocuklarının başarısı hakkında bilgi sahibi olmayı ister. Ailelerin çocuklarının başarı durumları konusunda öğretmenleri ile hiç iletişim kurmamaları çocukları okulda başarısız olmaya itmektir. Ailelerin okula bakışı öğrencinin okul hakkındaki tutumunu etkilemektedir. Aileler, çocuklarının öğretmenleri ve okul hakkında iyi şeyler hissettiğinde, çocuklar kendilerinden beklenen okul davranışlarını göstermeye yönelmektedir [a.g.e., s. 56].

Aile ile ilgili olarak öğretmenin yapması gerekenlerden ilki, ailenin tanınması ki bunu aracı öğretmen veli iletişimidir. Bu iletişim yüz yüze olacağı gibi yazı veya telefonla da olabilir [Başar, 27].

Öğrenci velileri eğitimciler tarafından verilen verimli çalışma yollarını öğretmek için yapılan toplantılara ve konferanslara katılmalıdırlar. Anne babaların evde çocuklarının ödev yapıp yapmadığını, çalışıp çalışmadığını kontrol etmeleri şarttır. Çünkü öğrencilerin çoğu verimli çalışma yollarını bilmemektedirler. Öğrencilerin gerek anne babalar, gerekse öğretmenler tarafından bilgilendirilmeleri gerekir [Abbak, 1997: 152].

Bunun gerçekleşmesi ise ancak öğretmen veli ilişkilerinin yakın olması ile mümkündür. Anne babalar, okullarda yapılan veli toplantılarına katılmalıdırlar. Çünkü bu toplantılarda öğrencilerin başarı durumları okula devam durumları, disiplin durumları ve arkadaşları ile ilişkileri hakkında bilgi verilmektedir. Her öğretmenin haftalık ders programının bir saati veli ile görüşme saati olarak ayrılmalı ve bu saatler öğrenci aracılığı ile velilere bildirilmelidir. Kendisinin takip edildiğini öğrenen öğrenciler daha düzenli ve ciddi çalışacaklarından başarıları da artacaktır.

3.4. Sistem Olarak Eğitim

3.4.1. Müfredat

Mevcut müfredatlar ve dersler merkezi yapılanmanın beraberinde getirdiği tek tip olma ve çoğu kez bireysel farklılıkları dikkate almama gibi sorunlarla maluldür. Bugün biliyoruz ki öğrencilerin zeka seviyelerindeki farklılık onların öğrenme süresinde ve miktarında da farklılıklar olmasına yol açmaktadır. Aynı sınıfta her öğrenciye aynı bilgiyi yüklemeye çalışmak ta boşa bir emek olarak kalmaktadır. Bu yüzden öğretimin kalitesi düştüğü kadar, öğrenen öğrencilerin sayısı da azalmaktadır. Tüm konuların ilkokul birinci sınıftan itibaren tekrar tekrar verilmesi öğrenciyi bıktırırken ezberciliğe de itmektedir. Oysaki kaliteli bir müfredatta konuların tekrar tekrar verilmesi yerine her öğretim düzeyinde konuların derinlemesine öğretimi, her sınıfta seviyeye uygun konuların üst düzey öğrenmelere altyapı hazırlayacak şekilde hazırlanması gereklidir.

Orta öğretimde verimliliğin sağlanması için en etkin değişkenlerden biri geliştirilmiş eğitim öğretim programlarıdır. Çoğu ülkede öğrenciler ileri eğitim teknikleri ile ezbercilikten kurtarılmakta, düşünmeyi ve sorgulamayı kolaylıkla öğrenebilmektedirler. Öğrenim yaşantılarını zenginleştirebilmektedirler. Bu bağlamda öğrenci odaklı eğitim ön plana çıkmaktadır [Özgen, 1997: 123].

Ders programlarında öğrencilerin araştırma yaptığı, deneylere başvurduğu, yaratma becerilerinin geliştirdiği eğitim süreçleri yerine; öğretmenlerin anlatıp, öğrencilerin dinledikleri yöntemler benimsenmektedir. Genel anlamda; öğrenme yerine öğretmeye, verileni anlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Orta öğretimde uygulanan ders programları ileri teknoloji ürünü olan ders araçlarının kullanımına uygun değildir. Bilimi, düşünce ve sanatı geliştiren işe yarar bilgiler yerine gereksiz ayrıntı ve soyut bilgilere yer verilmektedir. Olumlu davranışlar ve üretken edinimler geliştiren yöntemler yerine tüketici yapay ve duygusal yaklaşımlar ön plana

çıkılmaktadır Yaşam içinde rol ve sorumluluk yüklenecek öğrenciler yerine, öykünmeci, boyun eğici bireyler yetiştirilmektedir [a.g.e., s.128].

Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması eğitimde kaliteyi artıran önemli bir faktördür. Bu yüzden öğrencilerin her birine kendi yetenekleri doğrultusunda kendini geliştirme fırsatı vermek için daha geniş, içeriği zenginleştirilmiş, fiziksel altyapısı da hazırlanmış öğrenme olanakları sunulmalıdır. Müfredat programları bu faaliyetlere izin verecek şekilde hazırlanmalıdır. Bundan amaç, öğrenciye kendisi için anlamlı olan şeyleri uygulamak için fırsat vermektir. Öğretmenin değil öğrenmenin önemli olduğu günümüz eğitim anlayışlarına uygun olarak hazırlanan bir müfredat kalitenin gelişmesine yardımcı olurken verimliliği de artıracaktır.

3.4.2. Sınıf Geçme Sistemi

Ortaöğretimde verim azalmasına sınıf geçme kolaylıkları ve standartların düşürülmesi yoluyla çözümler aranmıştır. Politik etkenlerin ürünü olan bu çözümler merkez örgütünün politika ve yürütme organları tarafından uygun görülmüştür. Halbuki standartların düşürülmesi örgütün komaya yaklaştığını gösteren belirtilerdir [Bursalıoğlu, 1987: 65].

Sınıf geçme sisteminde son yıllarda yapılan değişiklikler nedeni ile eğitim sistemi ciddi yaralar almıştır. Öğrencilerin sınıfta kalması nerede ise imkansız hale getirilmiştir. Eğitim sisteminin geneli itibari ile öğrencileri okula ve derse bağlayan şartlar, öğrenciyi çalışmaya zorlayacak unsurlar zaten çok az durumdadır. Öğrenciyi derse okula ve konuya bağlayacak tedbirleri almadan sınıf geçme ve not sisteminde yapılacak değişiklikler zarar vermektedir. Öğrencilerin tamamı sınıfta kalmayacaklarını bilmektedirler ve bilinçli öğrencilerin haricinde, diğer öğrencilere sorumluluklarını hissettirecek yaptırımlar mevcut değildir. En azından düşük not alma sınıfta kalma endişeleri ile öğrenciler kendilerini bazı şeyleri yapmaya zorunlu hissetmekteydiler. Fakat günümüzde bu zorunluluk da ortadan kalkmıştır. Ve işin en kötü yanı bu zorunluluğun yerini alacak, öğrenciyi derse bağlayacak hiçbir şey konmamıştır.

Öğretmenler açısından ellerindeki önemli kozlardan biri olan not ve sınıf geçme etkisiz hale getirilmiştir. Özellikle okula lakayt kalan öğrenciler okuldan tamamı ile kopma durumuna gelmiş, öğretmenin bu öğrenciler karşısında eli kolu bağlanmıştır. Öğrenciler arasında kötü örneklerin çoğalması boşta kalan öğrencilerin guruplaşmasına, çetelerin oluşmasına yol açmış ve tüm bunlar öğretmen verimliliklerinde düşüşlere neden olmuştur.

Eğitim sistemimiz içinde sınıf geçme konusunda; sık sık seviye sınıfları yapılmalı, başarı durumlarının artma ve azalmasına göre sınıfları değiştirilmelidir. Sık sık deneme sınavları yapılarak hem bilgi hem de test tekniği yönünden bir üst okulun sınavlarına hazırlanmalıdırlar. Onlu not sistemine geçilerek, başarı veya başarısızlıklar daha belirgin biçimde, daha objektif olarak ölçülebilmelidirler. Sınıf geçme bu kadar kolay olmamalıdır. Başka bir deyişle adına “sınıfta kalmak zor” da diyebileceğimiz mevcut sistem ne yazık ki öğrencileri gevşekliğe itmekte, bir defa geçer not aldıktan sonra artık okulun ve ailenin öğrenciye yönelik girişimleri sonuçsuz kalmakta ve bu tür öğrenciler diğerlerine kötü örnek olmaktadır [Demirok, 1997: 114-115].

3.4.3. Eğitim Sistemi

Eğitim toplumsal bir kurumdur. Toplumsal kurumlar kendilerini belli toplumsal birimler yoluyla gerçekleştirirler. Bir toplumsal kurum olan eğitimin yarattığı toplumsal birime eğitim sistemi denir. Eğitimin toplumsal bir kurum oluşu nedeni ile her toplumun kendine özgü bir eğitim sistemi vardır. Bu sistem o toplumun, milletin kültürel, sosyal, ekonomik özelliklerine ve değerlerine göre kurulur, biçimlenir ve gelişir. Her eğitim sistemi, o toplumun içersinde geçerli değerleri yansıtır ve o toplum tarafında eğitimden beklenen görevleri yerine getirir [Hesapçioğlu, 1994: 37].

Ülkemizde de eğitim sistemimiz cumhuriyet sonrası şekillenmeye başlamıştır. Fakat yıllar içersinde yapılan müdahaleler neticesi; günümüzde sistem içinden çıkılmaz bir kargaşa içersine girmiştir. Her geçen gün azalan eğitim kalitesinin en önemli ispatı öğrencilerdir. Her yıl sınavlarda sıfır puan alan öğrenci sayısının artması eğitimin

durumunu gözler önüne sermektedir. Öğretmenlerin durumu ve şikayetleri, işin içinde olan insanlar olmaları nedeni ile dikkate değerdir.

Okulların içersinde buldukları fiziki şartlar, müdürlerin her kayıt döneminde velilerden para istemesi, devletin eğitim için ayırdığı ödeneklerin yetersiz olması, kaliteyi düşürmekte, verimliliği azaltmaktadır. Laboratuvarların eksik ve yetersiz sadece görüntü amaçlı kullanıldığı, öğrencilerin deneme imkanı bulamadığı bir sistemde bilimi yakalamak imkansızdır

Bilgisayarın öğrenme öğretme süreçlerinde kullanımı içersinde en gelecek vaat edeni bilgisayar destekli eğitimidir. Bilgisayar destekli öğretim öğrencinin bilgisayarla iki yönlü iletişim sağlaması yoluyla bilgisayarın öğretim sisteminin tamamlayıcı bir parçası olarak kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır [Kemertaş, 2003: 156].

Gelişen dünya teknolojilerinden uzak, bir bilgisayar başında 10 öğrenci ile dünyayı yakalamaya çalışmak mümkün değildir. Dünyanın İnternet ve bilgisayar destekli bir eğitime doğru gittiği bir dünyada tüm bunlara bigane kalmak yanlıştır.

Müfredat ve ders programlarının yetersizliği, öğrenciyi öğrenmekten çok ezberlemeye yönlendirmesi, pratik hayattan öte sadece teorik düzeyde kalması çözülmesi gereken temel problemlerdendir.

Binlercesinden sadece bir kaçına değindiğimiz sistem problemlerinin çözümü konusunda da yanlışlıklar yapılmaktadır. Yanlış yaklaşımlar nedeni ile çözüm diye sunulanlar, sistemi daha da karmaşık hale getirmektedir.

Eğitim uygulamalı bir bilim alanıdır. Bu nedenle problemlerine masa başında ve kağıt üzerinde değil problemin kaynağında okulda veya eğitim sisteminin bütününde çözüm aramak gerekir [Demirel,1999:27]. Çözüm aranırken öğretmenlerin konu ile ilgili fikirleri sorulmamaktadır. Farklı yaklaşımlar asıl amacın önüne geçmektedir.

4. ÖĞRETMENLER AÇISINDAN EĞİTİMDE VERİMLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER (ADAPAZARI'NDA BİR ARAŞTIRMA)

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmada mevcut durum tespit edilmeye çalışılmış, okullarda öğretmenlerin verimliliklerini etkileyen faktörlere ilişkin algılarını ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Ağırlıklı olarak öğretmenlerin hangi konular üzerinde yoğunlaştıkları belirlenilmeye çalışılmıştır.

- Kişisel unsurlar mı?
- Kurumsal unsurlar mı?
- Öğrenci faktörü ve ilgili konular mı? Yoksa;
- Eğitim sistemi mi ön plana çıkmaktadır, öğretmenlerin verimliliğinde daha etkilidir sorularına yanıt bulmak ve ne tür değişiklikler talep ettiklerini belirlemek amaçlanmıştır.

4.2. Hipotezler

H₀: Öğretmenlerin algılarına göre, verimliliği etkileyen iç içe geçmiş farklı faktörler mevcuttur. Ancak bunların etki derecesi koşullara göre farklılaşmaktadır.

H₁: Verimliliği etkileyen unsurlarla ilgili olarak öğretmenler kişisel faktörleri (Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçtim, çalışma yılı arttıkça başarı da artmaktadır, ek bir iş yapmak zorundayım, mesleğimin sunduğu toplumsal saygınlık çalışma azmimi yükseltmektedir vb.) ön plana çıkarmaktadır.

H₂: Verimliliği etkileyen faktörlerle ilgili olarak öğretmenler kurumsal unsurları (Sınıflarda öğrenci sayısının yüksek olması verimi düşürmektedir, otoriter idarecilerle çalışmak şevkimizi azaltmaktadır, teknik yetersizlikler (lab, vs.) iş verimliliğimizi etkileyen önemli bir faktördür vb.) ön plana çıkarmaktadır.

H₃: Verimliliği etkileyen unsurlarla ilgili olarak öğretmenler öğrenci faktörünü (Öğrenci seviyesi yükseldikçe öğretmen verimliliği de artmaktadır, velinin öğrenciye ve okula olan ilgisi verimliliği olumlu yönde etkilemektedir, erkek öğrenciler derse daha ilgili ve verimliliği olumlu yönde etkilemektedir vb.) ön plana çıkarmaktadır.

H₄: Verimliliği etkileyen unsurlarla ilgili olarak öğretmenler eğitim sistemini (Müfredat oldukça ağır ve esnekliğe izin vermemektedir, Milli Eğitim sistemi kendini yenilememektedir, Milli Eğitim sistemindeki istikrarsızlık ve sürekli değişimler verimliliğimizi olumsuz etkilemektedir vb.) ön plana çıkarmaktadır.

Yapılan araştırmada yukarıdaki hipotezlerde belirtilen faktörlerden hangisinin ön plana çıktığı araştırılmıştır. Ayrıca bu sıralamada ve algılamada öğretmenlerin demografik özelliklerinin belirleyici olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4.3. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın temel veri toplama araçları hazırlanan anket formu ve biçimsel olmayan mülakattır.

Öncelikle hazırlanan anket formunun uygulanabilirliğini ölçmek amacı ile 30 öğretmen üzerinde uygulanmış ve öğretmenlerin anket formu üzerine görüşleri alınmıştır. Anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci kısım şahsi bilgiler, ikinci kısım anket soruları, üçüncü kısım ise genel değerlendirme sorularından oluşmaktadır.

Anket çalışması okullara gidilerek öğretmenler üzerinde uygulanmıştır. Öğretmenlerin bir kısmı ile yüz yüze görüşme şeklinde uygulanmış bir kısmı ise formu kendileri doldürmüşlardır.

Uygulanan anket formlarından elde edilen veriler SPSS paket programında analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Analizlerde yüzde ve frekans yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca

belirli değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koyabilmek amacıyla ki-kare testi uygulanmıştır.

4.4. Bulgular ve Değerlendirme

Elde edilen bulgular dört ayrı kısımda değerlendirilmiştir.. Birinci kısımda öğretmenler hakkında genel bilgiler, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci kısımlarda anket sorularına verilen cevaplar, altıncı kısımda ise genel değerlendirmeler ele alınacaktır.

4.4.1. Öğretmenlere Ait Genel Bilgiler

Tablo 1 : Ankete katılan öğretmenlerin özel ve devlet okulu dağılımları

	n	%
Özel	43	21,2
Devlet	160	78,8
Toplam	203	100,0

Tablo 1 de görüldüğü gibi araştırmaya Adapazarı genelinde, çeşitli branşlarda toplam 203 öğretmen katılmıştır. Araştırmamızın sıhhatli, elde edilen sonuçların verimli ve Adapazarı'ndaki genel durumu yansıtabilir özelliklerde olabilmesi için mümkün olduğunca çok öğretmene ulaşılmaya, aynı zamanda mümkün olduğu kadar farklı okullardan öğretmenlere anket formu dağıtılmaya çalışılmıştır. Adapazarı merkezinde toplam 3200 civarı branş öğretmeni bulunmaktadır.

Uygulanan bir anketin geçerli olabilmesi için toplam öğretmen sayısının en az %5'ine uygulanması gerekmektedir. Uyguladığımız ankette toplam 203 öğretmene ulaşılarak ve normalde gerekli olan 150 öğretmen rakamı geçilerek güvenilirlik ve objektiflik sağlanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda hem devlet okullarında hem de özel okullarda ayrı ayrı uygulanmış, uygulama sırasında devlet okulları içerisinde farklı türdeki

okullar tercih edilmiştir. Anket Adapazarı'ndaki tüm özel okulların yanı sıra devlet Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Süper Lise, Klasik Lise ve Meslek Liselerinde uygulanmıştır. Öğretmenlerin 43 tanesi özel okullardan, 160 tanesi ise devlet okullarından anketimize katılmışlardır.

Tablo 2: Ankete katılan öğretmenlerin okullarının dağılımı

	n	%
Genel Lise	83	40,9
Anadolu Lisesi	41	20,2
Fen Lisesi	13	6,4
Super Lise	10	4,9
Meslek Lisesi	56	27,6
Toplam	203	100,0

Tablo 2 den de anlaşılacağı gibi toplam 5 farklı türde lisede anket uygulanmış böylece anketin güvenilirliği artırılmıştır. Ülkemizde genel liselerin çoğunlukta olmasından dolayı anket genel lise öğretmenlerine diğerlerine göre daha fazla dağıtılmıştır. Yukarıdaki tabloda özel ve genel ayırımı yapılmamış sadece öğretmenlerin okul türleri gruplandırılmıştır. Anketimize genel liselerden 83, Anadolu liselerinden 41, fen liselerinden 13, süper liselerden 10, meslek liselerinden 56, toplamda 203 öğretmen katılmıştır.

Tablo 3 : Ankete katılan öğretmenlerin branşlara göre dağılımı

	n	%
İngilizce	19	9,7
Tarih	15	7,7
Edebiyat	20	10,3
Fizik	10	5,1
Kimya	15	7,7
Matematik	26	13,3
Felsefe	7	3,6
Din	6	3,1
Müzik	1	,5
Beden Eğitimi	8	4,1
Biyoloji	12	6,2
Meslek öğretmeni	40	20,5
Geometri	1	,5
Rehberlik	4	2,1

Cografya	8	4,1
Bilgisayar	3	1,5
Toplam	195	100,0

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi ankete toplam 16 farklı branştan öğretmen fikirlerini aktarmıştır. Öğretmenlerin ağırlıklı olan kısmını ise temel branşlar oluşturmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunun temel branşlardan olması, ders saatlerinin yüksek olması nedeni ile anketin objektifliğine olumlu katkıda bulunmaktadır. Bir sınıfa olan haftalık ders saatlerinin matematik, edebiyat, ingilizce, fizik, kimya gibi branşlarda yüksek olması öğretmenin okul, ders, öğrenci ve sistem hakkında yaptığı yorumların daha gerçekçi olmasını sağlamaktadır. Meslek lisesi öğretmenlerinin sayısının yüksek olması sayesinde, diğer okullardan farklı fiziksel şartlara sahip olmaları nedeni ile anket sonuçlarına ayrı bir bakış açısı kazandırılmıştır. Anketimize 19 ingilizce, 15 tarih, 20 edebiyat, 10 fizik, 15 kimya, 26 matematik, 12 biyoloji, meslek lisesi 40 öğretmen temel branşlardan katılmıştır.

Tablo 4 : Ankete katılan öğretmenlerin yaş dağılımları

	n	%
23 yaş	2	1,0
24 yaş	10	5,0
25 yaş	6	3,0
26 yaş	12	6,0
27 yaş	13	6,5
28 yaş	22	10,9
29 yaş	20	10,0
30 yaş	16	8,0
31 yaş	5	2,5
32 yaş	14	7,0
33 yaş	7	3,5
34 yaş	5	2,5
35 yaş	11	5,5
36 yaş	6	3,0
37 yaş	4	2,0
38 yaş	4	2,0
39 yaş	3	1,5
40 yaş	12	6,0
41 yaş ve üzeri	29	14,5
Toplam	201	100,0

Tablo 4 te görüldüğü gibi Adapazarı merkezde çalışan öğretmenlerin genç bir kadrodan oluştuğunu söyleyebiliriz. Öğretmenlerin çoğunluğu 25 yaş ile 35 yaş arasında toplanmaktadır. Yaşları 23 ile 35 arasında olan öğretmenlerin toplamının 143 olması, 35 yaş üstünde ise toplam 54 öğretmenin bulunması, öğretmen kadrosunun gençliğini apaçık ortaya koymaktadır. Fakat öğretmen kadrosunun gençlerden oluşması mı; yoksa yaşlılardan oluşması mı daha iyi, sorusuna cevap vermek oldukça güçtür. Anketin kişisel yaklaşımlar bölümünde, yaşla ilgili sorduğumuz sorulara, öğretmenlerin verdiği cevaplar da yaşlı mı genç mi sorusuna net bir cevap getirmemektedir. Öğretmenlerin ekseriyeti yaklaşık % 66'sı yaş ilerledikçe tecrübenin ve öğretmenlikte mesleki başarının arttığını ifade ederken, yaş ilerledikçe aşk, şevk, azim gibi psikolojik motivasyon faktörlerinin azaldığını anket sonuçlarına göre söylemek zorlaşmaktadır. Fakat şunu net olarak söyleyebiliriz ki meslek içerisinde geçirilen her yıl insanı öğretmenlikte biraz daha olgunlaştırırken yılların birikiminin getirdiği bir bıkkınlık, ve isteksizliğin var olduğu da bir gerçektir. Bu durumda gençlerin daha iyi olmadığını; fakat yaşı ilerleyen öğretmenlerin motivasyon kaybına uğramamaları için bir şeyler yapılması gerektiğini söyleyebiliriz.. Konu ile alakalı olarak anketimizin en son bölümüne düşüncelerini ekleyen iki öğretmenimiz şunları ifade etmişlerdir. “ Çalışma yılının sadece tecrübeyi artırdığını , genç beyinlerin daha büyük motivasyon ve şevkle çalışacaklarını düşünüyorum. İkinci öğretmenimiz ise “ 15 yıla kadar olumlu daha sonra eksiye gidiş var “ diyerek yaş ile verimlilik ve kalite arasındaki ilişki ile ilgili görüşlerini belirtmişlerdir.

Tablo 5 : Ankete katılan öğretmenlerin cinsiyet dağılımları

	n	%
Kadın	76	37,8
Erkek	125	62,2
Toplam	201	100,0

Tablo 5'den anlaşılacağı gibi ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğu erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu durum Adapazarı'ndaki öğretmenlerin çoğunluğunun erkeklerden oluştuğu anlamına gelmemektedir. Ankete ilköğretim okullarının katılmamış olması bayan öğretmen sayısının erkeklere oranla az olmasına neden olmuştur. Ankete 125 erkek öğretmen, 76 bayan öğretmen katılmıştır.

Tablo 6 : Ankete katılan öğretmenlerin medeni hallerinin dağılımı

	n	%
Evli	139	68,5
Bekar	64	31,5
Toplam	203	100,0

Tablo 6 da öğretmenlerimizin büyük çoğunluğunun evli olduğunu net olarak görebiliyoruz. Öğretmenlerin yaşları ile ilgili tabloda da öğretmenlerin çoğunluğunun 25 ile 35 yaş arasında olduğunu gözlemlemiştik. Türkiye genelinde evlilik yaşınının 25 üzeri olduğunu düşünürsek, oran ülke ortalamasına da uygundur. Yine yaş tablosunda yaş ilerledikçe başarı artmaktadır sonucu ağır basmıştır. Bu durum üzerinde öğretmenlerin evli olmasının da başarı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu düşünülebilir. Bekar bir öğretmene göre evli ve huzurlu ev ortamına sahip bir öğretmenin gündelik hayatı daha düzenli olacaktır. Gündelik işleri eşi tarafından yapılan yemek, çamaşır, ütü gibi rutin işlerle kafası meşgul olmayan bir erkek öğretmen kendini daha fazla işine konsantre edebilecektir. Aile ortamı içerisinde bulunduğu ve aile reisliği rolünü üstlendiği için öğrencileri daha iyi anlayabilecektir.

Tablo 7 : Ankete katılan öğretmenlerin çocuk sayıları

	n	%
1 çocuk	38	35,2
2 çocuk	46	42,6
3 çocuk	19	17,6
4 çocuk	4	3,7
5 çocuk	1	,9
Toplam	108	100,0

Tablo 7 de var olduğu gibi öğretmenlerin çoğunluğunun evli olmalarına rağmen çok çocuk sahibi olmadıkları görülmektedir. Ağırlıklı olarak 1 veya 2 çocuk sahibiler. Öğretmenlerin % 35'i tek çocuk, % 42'si 2 çocuk,% 19'u ise 3 çocuk sahibiler. Öğretmenlikte tecrübenin başarı üzerinde büyük etkisi olduğu gibi aynı zamanda öğretmenin çocuk sahibi olması öğrenci psikolojisini anlama konusunda yardımcı olacaktır. Çocuk sahibi olmayan bir öğretmene göre çocuk sahibi olan bir öğretmen kendi çocuğundan hareketle öğrencilerini değerlendirirken empati yapma fırsatını yakalayabilecek bu sayede öğrencisi hakkında verdiği kararlarda daha isabetli olabilecektir. Olaya diğer bir noktadan bakacak olursak evde çok çocuk bulunmasının

dezavantajları da olabilir. Öğretmenlik mesleği eve iş getirmek zorunda olunan bir meslektir. Bu nedenle bir öğretmenin her akşam bir ila iki saat civarı bir sonraki günün dersini hazırlama veya sınav, quiz okuma gibi görevlerinden dolayı çocuklarına ayıracağı vakitten fedakarlık etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, bu işleri yapmazsa verimliliği düşecektir. Aradaki dengeyi tutturmak zorunluluğu vardır.

Tablo 8 : Ankete katılan öğretmenlerin toplam çalışma yılları

	n	%
1 yıl	5	2,5
2 yıl	11	5,4
3 yıl	12	5,9
4 yıl	15	7,4
5 yıl	30	14,9
6 yıl	14	6,9
7 yıl	15	7,4
8 yıl	16	7,9
9 yıl	7	3,5
10 yıl	10	5,0
11 yıl ve üzeri	67	33,5
Toplam	202	100,0

Tablo 8 de öğretmenlerimizin toplam çalışma yılları görülmektedir. Yaş tablosunda genç bir kadronun şehirde hizmet verdiği vurgulanmıştı; fakat toplam çalışma yıllarına bakacak olursak öğretmenlerimizin yeterli tecrübeye sahip olduklarını görmemiz mümkündür.

Öğretmenlikte 5 yıl mesleki tecrübe açısından gerçekten önemli bir süredir. Ve tablo 8'de görebileceğiniz gibi öğretmenlerin büyük bölümü; % 14'ü 5 yıl eşliğini aşmış durumdadırlar. Stajyer öğretmen sayısının az olması da gözden kaçırılmaması gereken önemli bir unsurdur. Öğretmenlerin yaklaşık % 60'ı 3 ile 13 yıl arası öğretmenlik yapmış yeterli tecrübeye sahip durumdadırlar. Anket sonuçlarına göre % 2 stajyer, % 5 iki yıllık, % 6 3 yıllık, % 8 4 yıllık, % 15 5 yıllık, % 7 6 yıllık, % 3 9 yıllık, % 5 10 yıllık öğretmen şehirde görev yaparken 10 yılın üzerinde görev yapanların oranı ise % 35'ler civarında olduğu gözlenmektedir.

Tablo 9 : Ankete katılan öğretmenlerin ders saatleri

	Ankete katılan öğretmenlerin şu anki günlük ortalama ders saatleri		Ankete katılan öğretmenlere göre günlük ideal ders saatleri	
	n	%	n	%
1 ders saati	1	0,5		
2 ders saati	3	1,5		
3 ders saati	11	5,5	6	3,0
4 ders saati	21	10,5	44	21,9
5 ders saati	45	22,5	78	38,6
6 ders saati	60	29,9	52	25,7
7 ders saati	10	5,0	10	5,0
8 ders saati	20	10,0	11	5,4
9 ders saati	2	1,0		
10 ders saati	24	11,9	1	0,5
11 ders saati	2	1,0		

Tablo 9’da öğretmenlerin şu an buldukları okullarda, günlük girdikleri ders saatlerinin ortalamaları ile aynı öğretmenlere göre günlük girilmesi gereken ideal ders saatleri görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı gibi öğretmenlerin büyük çoğunluğu; % 30’u günlük 6 saat ders vermektedirler. % 20’si günlük 5 ders verirken % 10’u günde 4 ders saati vermektedir. Ancak % 5’i günde 3 derse girmektedirler. Geriye kalan % 33 ise günlük 6 saatin üzerinde derse girmektedirler.

Öğretmenlik mesleği birebir bilgi aktarımını gerektirdiğinden dolayı öğretmenin yorgun olmaması gerekmektedir. Sınıfa girdiği zaman öğrencilerin motivasyonunu etkileyen en önemli faktörün öğretmen olduğu düşünülecek olursa yorgun, bitkin, isteksiz bir şekilde sınıfa giren bir öğretmen, öğrencisini motive etmek bir yana daha dersin ilk dakikasında öğrenciyi dersten soğutacaktır. Aynı zamanda günlük çok derse giren bir öğretmenin bir sonraki gün için yapacağı derse hazırlık süresi de uzayacaktır veya ders hazırlıklarını tam olarak yapmayacak, derslerini ihmal etmeye başlayacaktır. Tam aksi bir durumda ise yani az ders saatine giren bir öğretmenin de ders konsantrasyonu yeterli olmayacaktır (ekstra bir görevi yoksa). Vaktinin az bir kısmını okul mesaisine ayırdığından dolayı kendini kurumun bir parçası gibi hissedemeyecektir. Bu tür rahatsızlıklara maruz kalmamak için okul idareleri öğretmen ihtiyaçlarını iyi belirlemeli ve öğretmen görevlendirmelerini dikkatli yapmalıdırlar. Her şeye rağmen

olumsuz durumlar ortaya çıkacak olsa bile idarecilerin az derse giren öğretmenlere okul ile alakalı vazifeler vermeleri isabetli olacaktır. Fakat vazife verilerken formalite icabı vazifeler yerine, öğretmenlere kendilerini kurumun bir parçası olarak hissettirecek türden vazifeler olmalıdır. Aksi durumda yine olumsuz etkiler ortaya çıkacaktır.

Anketin sağ kolonunda ise öğretmenlere göre günlük ideal ders saatleri görülmektedir. Öğretmenlerin % 39'u günlük ideal ders saatinin 5 ders olduğunu, % 25'i 6 ders saatinin uygun olduğunu, %21'i ise günlük 4 ders saatinin bir öğretmen için yeterli olacağını belirtmişler. Bu durumda şehrimizdeki öğretmenler günlük 4 dersten az olmamak 6 dersten de fazla olmamak kaydı ile aradaki ders saatlerinin uygun olacağını düşünüyorlar demek doğru olacaktır.

Tablo :10 Okul türü ve ders saatleri ile sınıf mevcutları

SORULAR	value	df	sig
Şu anki ortalama günlük ders saatleri	33,372	17	,010
Günlük ideal ders saatleri	20,826	7	,004
Şu anki ortalama sınıf mevcutları	142,320	28	,000
İdeal sınıf mevcutları	76,554	17	,000

Okul türü ile sınıf mevcutları arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. ($P < 0,005$) ortalama sınıf mevcutları ve günlük ders saati açısından özellikle devlet okullarında sorunların olduğu ifade edilmiştir.

Özel okullar ücretli olmaları nedeni ile müşteri memnuniyetini sağlamak amacı ile sınıf mevcutlarını yüksek tutmamaktadırlar. Bazı yerlerde ise özel okullar yeterli oranda öğrenci bulamamakta ve sınıflar tam kapasite dolmamaktadır. Devlet okullarında ise durum tam tersinedir. Sınıflar aşırı dolu durumdadır ve her şeye rağmen yapılan yeni derslikler de yeterli gelmemektedir.

Tablo 11 : Ankete katılan öğretmenlerin sınıf mevcutları

	Ankete katılan öğretmenlerin şu anki ortalama sınıf mevcutları		Ankete katılan öğretmenlere göre ideal sınıf mevcutları	
	n	%	n	%
14 ve altı öğrenci	3	1,5	10	5,0
15 öğrenci	17	8,6	30	14,9
16 - 19 öğrenci arası	14	7,0	12	6,0
20 öğrenci	18	9,1	52	25,9
22 öğrenci			1	0,5
23 öğrenci	2	1,0		
24 öğrenci	6	3,0	15	7,5
25 öğrenci	8	4,0	54	26,9
26 - 28 öğrenci arası	5	2,5		
30 öğrenci	42	21,2	22	10,9
32 öğrenci	4	2,0	1	0,5
33 öğrenci	5	2,5		
35 öğrenci	24	12,1	2	1,0
36 öğrenci	3	1,5		
38 öğrenci	2	1,0		
40 öğrenci	27	13,6	1	0,5
45 ve üzeri öğrenci	18	9,0		

Tablo 11’de öğretmenlerin şu an derse girdikleri sınıflarda ortalama öğrenci sayıları ile, öğretmenlerimize göre bir sınıfta olması gereken ideal öğrenci sayıları görülmektedir. Tabloda görüldüğü gibi okullardaki sınıf mevcutları oldukça değişiklik göstermektedir. Bunun sebeplerinden biri ankete özel okulların da katılmış olmasıdır.

Bir çok özel okulumuzda bazen öğrenci azlığına bağlı olarak, bazen de okulun eğitim kalitesini yükseltmek amacı ile kasten, sınıflardaki öğrenci sayıları az tutulmaktadır. Yukarıdaki tabloya göre öğretmenlerimizin şu an ders okuttukları sınıflarda 15, 20, 30, 35 veya 40 öğrenci bulunuyor. Yüzdelerine bakacak olursak 15 öğrencili sınıflar % 8,

20 öğrencili sınıflar % 9, 30 öğrencili sınıflar % 21, 35 öğrencili sınıflar % 12, 40 öğrencili sınıflar % 13 tür. Genel olarak sınıf mevcutları 7 ile 60 öğrenci arasında değişmektedir. Bu durumda aldığımız verilere göre Adapazarı'ndaki okullarda sınıf mevcutlarının çoğunlukla 30 öğrenci ve üzeri olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Türkiye genelinde eğitimin önündeki önemli problemlerden biri olan kalabalık sınıf mevcutları ilimizde de karşımıza çıkmaktadır. Sınıf içerisinde öğretmenin öğrenci ile birebir olarak daha rahat ilgilenebilmesi, bir öğrenciye ayırabileceği sürenin daha fazla olabilmesi, öğrencilere eşit ve dengeli bir şekilde ilgi dağılımını gerçekleştirebilmesi için sınıf mevcutlarının az olmasında fayda bulunmaktadır.

Sınıf mevcutlarının kalabalık olması aynı zamanda disiplin sorunlarına da sebep olmaktadır. 50 - 60 kişilik sınıflarda, 15 - 16 yaşlarında öğrencilerin aynı ortam içerisinde sessiz durmaları bile mümkün değilken öğretmenin onlara ders anlatması oldukça güçtür.

Disiplinin yeterli oranlarda sağlanamaması yine başka arızaların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Öğrenciler yeterince kontrol edilemeyecek, devamsızlıklarında artışlar olacak, devamsızlık nedeni ile okul dışında bulunan öğrenciler olmamaları gereken yerlerde bulunabilecek hatta kötü alışkanlık sahibi bile olabileceklerdir.

Tablonun sağ kolonunda öğretmenlere göre ideal sınıf mevcutlarını görülmektedir. Ankete katılan öğretmenlerimizin % 27'si ideal sınıfın 25 öğrenciden oluştuğunu savunurken, % 26'sı 20 öğrencinin daha uygun olacağını, % 15'i ise 15 öğrencinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

İki tabloyu kıyaslayacak olursak ilimizin sınıf mevcutlarının genelde 30 üzerinde olması nedeni ile kalabalık sınıflara sahip olduğunu söyleyebiliriz.

4.4.2. Kişisel Yaklaşımlar

Tablo 12 : Öğretmenlerin kişisel durumları ile ilgili yaklaşımlar

SORULAR	tamamen katılıyorum		katılıyorum		kararsızım		katılmıyorum		tamamen katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Öğretmenlik mesleğimi isteyerek seçtim	110	54,2	59	29,1	19	9,4	12	5,9	3	1,5
2. Mesleğimle ilgili yayınları yeterince takip edemiyorum	30	14,9	98	48,5	17	8,4	43	21,3	14	6,9
3. Başka bir iş bulursam değiştirim	7	3,5	16	7,9	22	10,9	74	36,6	83	41,1
4. Çalışma yılı arttıkça başarı da artmaktadır	66	33,0	66	33,0	24	12,0	34	17,0	11	5,0
5. Zaman ilerledikçe çalışma şevki azalmaktadır	12	5,9	44	21,7	38	18,7	79	38,9	30	14,8
6. Öğretmenlik mesleğini yapmaktan mutluluk duyuyorum	101	49,8	73	36,0	21	10,3	5	2,5	3	1,5
7. Adapazarı'nda isteksiz bulunmam verimliliğimi olumsuz etkilemektedir	15	7,5	19	9,5	12	6,0	89	44,7	64	32,2
8. Ek bir iş yapmak zorundayım	23	11,6	60	30,2	21	10,6	60	30,2	35	17,6
9. Mesleğimin sunduğu toplumsal saygınlık çalışma azmimi yükseltmektedir	40	19,8	77	38,1	31	15,3	44	21,8	10	5,0
10. Aldığım ücret oldukça yetersiz ve bu verimliliğime olumsuz etki yapmaktadır	48	24,0	67	33,5	14	7,0	51	25,0	20	10,0
11. Kendimizi geliştirebilmemiz için yeterli oranda eğitim seminerleri düzenlenmemektedir	64	32,0	91	45,5	10	5,0	27	13,5	8	4,0

Tablo 12'nin ilk sorusunda öğretmenlere mesleklerini isteyerek seçip seçmedikleri soruldu. Bir insanın yaptığı işte verimli olabilmesi için birinci şart, işini sevmesi olsa gerek. Kişinin hayatının yaklaşık 40 yılını, gününün de yarısını aynı ortam ve işle geçirdiği düşünülecek olursa mesleğini sevmeden, istemeden tercih etmiş ve kerhen yapıyor olmak başta işi yapana, sonra da muhataplarına işkence olacaktır. Hele bu durum öğretmenlik mesleğinde olacak olursa durum daha da vahim olacaktır.

Geleceğimiz olarak gördüğümüz çocuklarımızı emanet ettiğimiz öğretmenlerin mesleklerini isteyerek seçmeleri geleceğimize daha bir güvenle bakmamızı sağlayacaktır. Öğretmenin kendisiyle ve hayatla barışık olmasına yardımcı olacaktır. Bu da çevresine pozitif enerji vermesini temin edecektir ki öğrenci motivasyonunun sağlanması açısından öğretmenin bu özelliklere sahip olması büyük bir avantaj olacaktır.

Tabloda görüldüğü gibi ilimizdeki öğretmenlerin % 85 gibi yüksek bir oranı mesleklerini isteyerek seçtiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum Adapazarı eğitim dünyası için gerçekten sevindiricidir. Ayrıca öğretmenlik mesleği açısından da mesleğin tüm olumsuzluklarına rağmen öğretmenlerin işlerini sevmeleri eğitim kalitesi ve verimlilik açısından olumlu etkiye sahip olacaktır. Öğretmenlerin % 9'u kararsız kalırken sadece % 7'lik bir oranının mesleklerini istemeden seçmelerini dezavantaj olarak görmek haksızlık olacaktır.

Tablo 12'nin ikinci sorusunda; öğretmenlere, meslekleri ile ilgili yayınları yeterince takip edip edemedikleri sorusu yöneltildi. Verilen cevaplardan % 64'ünün meslekleri ile ilgili yayınları takip edemediklerini, % 8'inin bu konuda kararsız olduğunu, %28'ininde yayınları takip edebildiklerini gözlemliyoruz.

Bilginin hızla değiştiği günümüzde geleceğimizi teslim edeceğimiz gençlerin çağın gerisinde olması demek ilerlememizin bir süre sonra duracağı anlamına gelmektedir. Bu gelişmelerin öğrencilere aktarılacağı yer olan okul ve bu bilgiyi öğrenciye aktaracak olan öğretmenin yeterli altyapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bu noktada hem milli eğitim bakanlığı, hem de okul idarecileri gerekli titizliği göstermeli, öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu yayınların temin edilmesine yardımcı olmalıdırlar. Öğretmenler bu kaynaklardan azami şekilde faydalanmalı ve bunları ilk fırsatta öğrencilerine aktarmanın yollarını aramalıdırlar. Bunu yaparken temin edilen kaynakların yok olmaması, bir sonraki öğretmene sağlıklı aktarılması konusunda kullanıcıların dikkatli olması, israfı önleyecek, mili serveti koruyacaktır.

Tablo 12 üçüncü soruda öğretmenlere başka bir iş bulurlarsa değiştirip değiştirmeyecekleri soruldu. Verilen cevaplardan sadece % 11'inin işinden memnun olmadığı ve işini değiştirmeyi düşündüğü gözlenirken, % 11'inin kararsız durumda olduğu, fakat % 78 gibi ezici bir çoğunluğun mesleğinden memnun olduğu ve değişiklik düşünmediği anlaşılmaktadır.

Meslek değişikliği düşüncesinin mesleğini sevmekle yakın ilişki içerisinde olduğu varsayılacak olursa tablo 11'deki ilk soruda öğretmenlerin % 85'inin meleklerini isteyerek seçtiklerini görmüştük, bu oranın % 78'e düşmesini ise meslek içerisinde karşılaşılan zorluklarla ilişkili olduğunu düşünmek uygun olacaktır. İlimizdeki öğretmenlerin çoğunluğunun iş değiştirmek istememesi verimliliklerine de olumlu olarak yansıtacak, mesleki konsantrasyonları yüksek olacaktır. Kendi motivasyonunun yüksek olması, öğrenci motivasyon ve konsantrasyonunun yükselmesini kolaylaştıracaktır.

Yüz yüze yapılan görüşmelere göre % 11'lik az bir kesimin iş değiştirmeyi düşünmesi başta maddi sebepler olmak üzere okullarda sağlanamayan disiplin sorunları nedeni ile, yaptığı işten zevk almaz hale gelmelerinden; veya sınıf mevcutlarını kalabalıklığından dolayı öğretmenlik değil de gardiyan gibi öğrencileri sınıfta tutma vazifesi yaptıklarından; veya kişisel sorunlarından dolayı öğretmenlik yapamadıklarından kaynaklanmaktadır. Bu fikirde olan öğretmenlerin büyük çoğunluğu şartlar uygun olduğu takdirde iş değiştirmek gibi bir düşüncelerinin olmayacağını aksine mesleklerini zevkle yapacaklarını ifade ederken çok az bir kesim ise yanlış meslek seçtiklerini ve kesinlikle değiştirmeleri gerektiğini belirttiler.

Tablo : 13 Cinsiyet ile ilişkili unsurlar

SORULAR	value	df	sig
Başka bir iş bulursam değiştiririm	14,118	4	,007
Ek bir iş yapmak zorundayım	15,858	4	,003

Cinsiyet ile iş konusu arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki mevcuttur ($P < 0,005$). Başka bir iş bulursam değiştiririm, ek bir iş yapmak zorundayım gibi düşüncelerle cinsiyet arasında bir ilişki olup olmadığı araştırıldığında kadın ve erkek açısından yaklaşım farklılığı ortaya çıkmıştır. Erkeklerin her iki yargıya da olumlu cevap verdiği tespit edilmiştir. Bunun nedenleri incelendiğinde erkeklerin daha çok, aile geçindirmek gibi sorumluluklarından dolayı daha fazla gelire ihtiyaç duydukları, öğretmenlik mesleği ile kadının özellikleri arasında, öğretmenin kadınlara yönelik meslek olduğu kabulleri etkili olmakta, kadınların mesleği daha çok sevdikleri ve benimsedikleri görülmektedir.

Tablo 12 soru 4'te öğretmenlere çalışma yılının artışı ile başarının doğru orantılı olup olmadığı sorusu yöneltildi. Ankete verilen cevapları değerlendirildiğinde öğretmenlerin % 66'sının çalışma yılının arttıkça başarının da artacağını düşündükleri görülmektedir. % 12'si çalışma yılı ile başarı oranlaması hakkında çekimser kalırken, %21'lik bir oran çalışma yılının fazla olmasının başarı üzerinde etkili olmadığını savunmaktadır.

Özellikle mesleki açıdan bir öğretmenin aynı dersi birkaç sene üst üste okutması, dersi kendisinin tamamıyla kavraması ve derse hakim olması açısından son derece önemlidir. Stajyer bir öğretmene göre ders içerisindeki özgüveni daha fazla olacaktır. Özgüvenin verdiği rahatlıkla öğretmenin ders hakimiyeti daha fazla hissedilecektir. Disiplin konularında da rahatlamalara yol açacaktır.

Olaya öğrenciler açısından bakacak olursak, öğrenci karşısında sorduğu soruya her zaman cevap verebilecek, hatta sorusu bitmeden sorusunu anlayıp cevap verebilecek öğretmenler görmek istemektedir. Bu psikolojik rahatlık sayesinde öğrenci öğretmenine sonsuz bir güven içerisinde olacak, öğrenme motivasyonu yükselecektir.

Tablo 12 soru 5'te öğretmenlere "zaman ilerledikçe çalışma şevki azalmakta mıdır?" sorusu yöneltmiştir. Öğretmenlerin % 27'si zamanla çalışma şevkinin azalmadığını ilk günkü heyecanlarının devam ettiğini ifade ederken, %18'i kararsız, % 54'ü ise zamanla öğretmenlerin ilk yıllardaki heyecanlarını koruyamadıklarını ve aşk, şevk ve iştiaklarının zamanla azaldığını belirtmişlerdir.

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlik mesleğinde de zamanla aynı şeyleri yapmaktan kaynaklanan bıkkınlıklar olabilmektedir. Öğretmenler değişiklik arzu edebilmektedirler. Fakat önceki sorularımızdan birinde öğretmenlerin meslek değiştirme konusunda olumsuz oldukları göz önünde bulundurulacak olursa, bıkkınlığın sebebinin sürekli aynı formatta çalışmak olduğu söylenebilir. Bu durumun verimlilik üzerinde direkt bir etkiye sahip olacağı kaçınılmazdır. Bu tür olumsuzlukları gidermek ve verimliliği artırmak amacı ile öğretmenlere değişik vazifeler verilebilir. Müdür yardımcılığı, bölüm başkanlıkları, zümre başkanlıkları, halkla ilişkiler gibi görevler veya ders saatlerini azaltıp, öğretmenler sosyal aktivitelerin organizatörlüğüne yönlendirilerek monotonlaşan hayat şartları biraz daha hareketlendirilebilir.

Bu tür çalışmalarla öğretmen aktifleşecek okul ortamı da bundan nasibini alacaktır. Okul ortamında sosyal aktivitelerin çoğalması öğrencinin okul ile olan irtibatını kuvvetlendirecek aynı zamanda aldığı görevler sonucu öğrenci kendisini okulun bir parçası olarak görmeye başlayacaktır. Öğrencinin ve öğretmenin aynı anda aynı ortam .çersinde kendilerini kurumun bir parçası olarak görmeleri ve beraber çalışmaları özlenen eğitim sisteminin altyapısını oluşturacak temel dinamiklerden olsa gerektir. Sosyal faaliyetlerle ilgili olarak anketimizin son kısmına kişisel görüşlerini ekleyen öğretmenlerimizin ikisi şunları belirtmişler:

“ Kişisel yaklaşım olarak sosyal kültürün okullarda daha iyi işlenmesi gerekir. Her türlü sosyal faaliyet, kültürel faaliyet olmalıdır.”

“ Öğrenci sosyal, kültürel milli değerleri öğretici derslerle desteklenmelidir.

Tablo 12 soru 6’da öğretmenlere mesleklerini yapmaktan mutluluk duyup duymadıkları sorusu soruldu. Alınan cevaplardan elde edilen verilere göre % 86 oranında ezici bir çoğunluk, öğretmenlik mesleğini yapmaktan mutluluk duyduklarını belirtirken, %10 karasızlar gurubunu oluşturmuş, sadece % 4 gibi çok küçük kesim öğretmenlik mesleğini yapmaktan mutlu olmadıklarını, huzursuzluk duyduklarını ifade etmişler.

Soruya verilen cevaplardan mutluluk duymamak mümkün değildir. Çocuklarımızı emanet ettiğimiz insanların yaptıkları işi severek yapmaları, memnun olmaları verimliliklerini doğrudan etkileyecek olumlu bir faktördür. Adapazarı için memnuniyet verici bir durum olarak değerlendirilebilir. Maddi olarak ciddi problemler yaşanmasına rağmen öğretmenlerin mesleklerini sevmeleri ve bunu yüksek oranla ifade etmeleri bir fedakarlık olarak takdire şayandır.

Motivasyon konusunda öğretmenlerin ankete eklediği yorumlar ise şu şekildedir :

“ Öğrencinin aşkı şevki, öğretmenin aşkı ve şevkini etkileyen en önemli etkidir. Ardından teknik koşullar ve veli ilgisi gelmektedir. ”

“ Öğrenmeyi hedefleyen öğrenci her ortamda gayret gösterir. Başarısı yüksektir. Böyle öğrencilerle çalışmak her zaman öğretmenin şevkini ve başarısını artırır. ”

Tablo 12 soru 7’de öğretmenlere Adapazarı’nda isteksiz bulunup bulunmadıkları ve bunun verimliliklerine olumsuz etki yapıp yapmadığı soruldu. Verilen cevaplarda % 17’sinin şehirde isteksiz bulunduğu ve bu durumun verimliliği üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu, %6’sının bu soruda kararsız kalmayı tercih ettikleri, % 77’sinin ise Adapazarı’nda bulunmaktan memnun oldukları ve şehirde bulunmalarının verimlilikleri üzerinde herhangi bir olumsuz etkisinin olmadığını ifade ettiler.

Her meslekte olduğu gibi öğretmenlikte de kişinin yaşadığı yeri sevmesi, orada kendini huzurlu hissetmesi verimliliğini artırıcı bir unsurdur. Özellikle iyi bir çevreye sahip olmak, komşularınızın güvenilir insanlar olmaları, çocuğun yetişeceği çevrenin ebeveynin standartlarına uygun olması, öğretmenin kafasındaki aile ve çevre ile ilgili sorunların izale edilmesini sağlayacaktır.

Öğretmen kendisini işine daha fazla verecek, aynı çevre içersinde yaşayan komşularının ve mahallenin çocuklarını okutmasından dolayı velilerle olan irtibatı, velilerin öğretmene olan ilgisi sayesinde karşılıklı yardımlaşma ortamı oluşacak, eğitim kalitesi yükselecektir.

Tablo 12 soru 8’de öğretmenlere ek bir iş yapmak zorunda olup olmadıkları sorusu yöneltildi. Alınan cevaplardan elde edilen verilere göre % 42’sinin ek bir iş yapmak zorunda oldukları, %10’unun kararsız, % 58’inin ise ek bir iş yapmak zorunda olmadıkları anlaşılmıştır.

Bu soruda maddi sorunların biraz daha ön plana çıktığını, öğretmenlerin parasal durumlarından pek memnun olmadıkları anlaşılmaktadır. Bir sonraki soruda ücret ile ilgili cevapta da benzer oranlarda cevaplar verildiğini göreceğimiz bu kanaati güçlendirmektedir.

Verimlilik açısından olaya bakacak olursak buraya kadar yapılan yorumlarda, öğretmenin kafasını meşgul edecek problemlerin azaltılması hatta ortadan kaldırılması bu sayede öğretmenin, tüm mesaisini işine ve öğrencilerine ayırmasını temin etmesi üzerinde duruldu. Soruya verilen cevaptan alınan sonuca göre bir öğretmenin ek iş yapması demek; vaktinin ve beyninin yarısını farklı taraflara ayırması, asıl işi olan okul öğrencilerini daha az düşünmesi ve ilgilenmesi anlamına gelecektir.

Öğretmenlikte ek iş olarak genelde özel ders, dersane gibi faaliyetler öne çıkmaktadır. Bu iş kollarında büyük rantların döndüğü de herkesin malumudur. Suiistimale açık olan bu sektörde öğretmenin ihtiyaç duyduğu maddi imkanları yakalaması, asıl okulunu ve öğrencisini ihmal etmesine veya öğrencilerini kurs ve özel derslere yönlendirerek aileye gereksiz külfetler çıkartmasına yol açabilecektir.

Tablo 12 soru 9’da öğretmenlere mesleklerinin sunduğu toplumsal saygınlığın, çalışma azimlerini yükseltip yükseltmediği sorusu yöneltildi. Öğretmenlerin %58’i toplum içindeki saygınlıklarının iyi olduğunu ve çalışma azimlerini yükselttiğini düşünmektedirler. % 15 tam bir kanaat oluşturamayıp kararsız kalırken, %26’lık bir kısım mesleklerinin toplum içinde kendilerine sağladığı saygınlıktan memnun olmadıklarını ve çalışma azimleri üzerinde olumlu etkiye sahip olmadığını ifade ettiler.

İnsanların toplum içersindeki yerleri, saygınlıkları, çevre tarafından kabul edilip edilmemelerinin meslekle ilişkisi olmakla beraber, kişisel özelliklerin de önemli etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. İlk etapta çevre size mesleğinizin toplumdaki kabul edilmişliğinden kaynaklanan bir önyargı ile saygı duyacak, farklı bir gözle bakacaktır. Fakat bu yargının bozulmaması ve devam etmesi tamamı ile bireyin kişisel özellikleri ile mesleğinin gerektirdiği saygınlığı hak edecek tavır ve davranışlar içinde olmasıyla alakalıdır. Aksi durumda öğretmen hak ettiği mesleki saygınlığı bulamayacaktır.

Verimlik açısından, öğretmenler hakkındaki genel kanaate uygun olmayan bir öğretmenin olumsuz etkileneceği aşıkardır. Öğretmenlerin bu durumlarla karşı karşıya kalmamak için hassas davranmaları, eksikliği olan öğretmenlerin eksikliklerini tamamlamak amacı ile birbirlerine yardımcı olmaları, gerekirse profesyonel yardım almaları gereklidir.

Tablo 12 soru 10 ücretler hakkındadır. Aldığım ücret oldukça yetersiz ve bu verimliliğimize olumsuz etki yapmaktadır sorusuna % 58 evet katılıyoruz diyerek aldıkları ücretlerin yetersizliğine ve verimlilikleri üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğuna vurgu yaparken, % 7'lik bir oran kararsız, %35 ise ücretlerin yeterli olduğunu ve bunun verimlilik üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmadığını savunmuşlar.

Bir çok alanda ekonomik sıkıntı içerisinde olan ülkemizde, bu olumsuzlukların öğretmenlere yansımaması düşünülemez. Her iş kolunda olduğu gibi öğretmenler de çeşitli maddi zorluklarla karşı karşıyalar. Fakat sadece %58'lik bir oranın bundan rahatsız olması geriye kalanların maaşlarından bir nebze de olsa memnun olmaları, sorunun belli ölçülerde çözüldüğü anlamına da gelebilir. Fakat dünyadaki emsalleri ile kıyaslandığında ülkemizde öğretmenlerin düşük maaşla ve sosyal haklarla çalıştırıldıkları da bir gerçektir.

Öğrencisine değişen dünyayı, teknolojiyi ve hızla ilerleyen bilgiyi aktarmakla vazifeli bir öğretmenin tüm bunlara ulaşamaması, yenilikleri öğrencisine gerektiği kadar aktaramayacağı anlamına gelmektedir. Bu yeniliklere ulaşmanın ve takip etmenin anahtarı olan paraya sahip olmayan bir öğretmenden, ilerleme beklemek de yanlış

olacaktır. Evinde bilgisayarı olmayan bir eğitimcinin, okulda öğrencilerine bilgisayardan sağlıklı bahsetmesi mümkün olmayacaktır. Öğrencilerin ufkunu açmakla vazifeli birinin önce kendi ufkunu açması elzemdir. Tüm bunların eninde sonunda dönüp dolaşıp paraya dayandığını da unutmamak gerekmektedir.

Ücret konusu ile alakalı ankete yorum ekleyen bir öğretmenimiz net bir ifade kullanarak durumu özetlemiştir:

“ Maaşlar çok düşük.”

Tablo 12 soru 11’de öğretmenlerden, kendilerini geliştirebilmeleri için yeterli oranda eğitim seminerleri düzenlenip düzenlenmediği konusunda fikirleri alındı. Elde edilen veriler göre öğretmenlerin % 77’si yeterli oranda eğitim semineri düzenlenmediğini, % 18’i yeterli oranda eğitim seminerlerinin düzenlendiğini, % 5’lik bir kısım ise kararsız olduklarını ifade ettiler.

Önceki bölümlerde genel anlamda öğretmenin kendisini yetiştirmesinin gerekliliği üzerinde ısrarla duruldu. Kendini yetiştirmenin ve yeni gelişmeleri takip etmenin öğrencileri dünyaya entegre etmek açısından ne kadar elzem olduğu ısrarla vurgulandı.

Bu bölümde ise öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda neler yapılabileceğini irdelemek istiyoruz. Hızla değişen teknoloji, ve her an yenilenen bilgi toplumunda yaşıyoruz. Bilgisayar, fen bilgisi, ingilizce gibi branşlarda öğretmenlerin yeniliklerin tamamını kendi imkanları ile takip etmeleri mümkün olmamaktadır. Okul idareleri öğretmenlerini yetiştirme amacı ile kurslar düzenlemeli veya düzenlenen kurslar katılmalarını temin etmelidir.

Ülkemizde her konu ile alakalı sık sık fuarlar, seminerler, sempozyumlar, toplantılar düzenlenmektedir. Öğretmenlerden branşlarına göre ilgili oldukları programlara katılmalarının sağlanması okul idaresinin görevleri arasında yer almalıdır.

Milli eğitim camiasının büyüklüğü düşünülecek olursa, bu tür programların sadece öğretmenlere yönelik olarak düzenlenmesi bile mümkündür. Halihazırda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından seminerler düzenlenmektedir.

Ayrıca gelişen dünya ile birlikte öğrencilerin tavır, davranış, olaylara yaklaşımı da değişmektedir. Öğretmenler sadece branşları ile ilgili olarak değil aynı zamanda öğrencilerin değişen alışkanlıkları ile ilgili olarak da bilgilendirilmeliler. 15 yıl önceki öğretmenlerin karşılaştıkları öğrenci problemleri ile günümüzdeki öğrenci problemleri aynı olmadığı gibi, her geçen gün değişmektedir. Öğretmenler, bu değişime entegre edilmeli, yeni çözümler üretilmeli ve öğretmenler bu konularda bilgilendirilmelidir.

Tablo 14 : Okul türü ve kişisel unsurlar

SORULAR	value	df	sig
Mesleğimle ilgili yayınları takip edemiyorum	19,001	4	,001
Ek bir iş yapmak zorundayım	41,039	4	,000
Aldığım ücret oldukça yetersiz ve bu verimliliğime olumsuz etki yapmaktadır	26,670	4	,000

Okul türü ile kişisel unsurlar arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki mevcuttur ($P < 0,005$). Mesleğimle ilgili yayınları takip edemiyorum ile okul türü arasında değerlendirme yapıldığında özellikle devlet okullarında bu yargının büyük ölçüde kabul gördüğü ortaya çıkmıştır.

Aynı şekilde, ek bir iş yapmak zorundayım ve aldığım ücret oldukça yetersiz ve bu verimliliğime olumsuz etki yapmaktadır düşünceleri açısından aynı sonuca ulaşılmaktadır. Bu da gösteriyor ki öğretmenlerin, özellikle devlet okullarındaki öğretmenlerin maddi problemleri mevcuttur. Bu öğretmenlerin çalışma tatmini açısından önemli bir unsurdur.

4.4.3 Kurumsal Unsurlar

Tablo 15 : Öğretmenlerin çalıştıkları kurumlar ve çalışma şartları ile ilgili yaklaşımlar

SORULAR	tamamen katılıyorum		katılıyorum		kararsızım		katılmıyorum		tamamen katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Sınıflarda öğrenci sayısının yüksek olması verimi düşürmektedir	134	66,3	56	27,7	2	1,0	3	1,5	7	3,5
2. Teknik yetersizlikler (lab. vs)iş verimliliğimizi etkileyen önemli bir etkidir	106	52,5	81	40,1	3	1,5	8	4,0	4	2,0
3. Denetim sistemi öğretmen üzerinde olumsuz etki yapmaktadır	39	19,5	62	31,0	27	13,5	60	30,0	12	6,0
4. Otoriter idarecilerle çalışmak çalışma sevkimizi azaltmaktadır	56	28,0	67	33,5	19	9,5	48	24,0	10	5,0
5. Aynı branştan birkaç öğretmenin olması daha iyi çalışma yönünde teşvik etmektedir	94	46,3	94	46,3	10	4,9	4	2,0	1	0,5
6. İş arkadaşları ile ilişkiler başarıda önem taşımaktadır	117	58,2	72	35,8	5	2,5	5	2,5	2	1,0
7. Okulun bulunduğu yer ve mekan benim için önemlidir	85	42,5	93	46,3	9	4,5	10	5,0	4	2,0

Tablo 15 birinci soruda öğretmenlerden, sınıflarda öğrenci sayısının yüksek olmasının, verimliliğe olumlu veya olumsuz etkisi hakkında fikirlerini belirtmeleri istendi. Öğretmenler soruya çok net bir şekilde cevap vererek % 94 oranında sınıfların kalabalık olmasının verimlilik üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğunu vurguladılar. % 1 kararsız iken, % 5 sınıfların kalabalık olmasının verimliliklerine herhangi bir olumsuz etki yapmadığını savundular.

Eğitim kalitesinin yüksek olabilmesinin ilk şartlarından biri öğretmenin öğrenci ile birebir ilgilenmesidir. 45 dakikalık ders saatinin eşit bir şekilde öğrenciye

dağıtılabilmesi ve öğretmenin her öğrenci ile tek tek ilgilenebilmesi sorularına cevap verebilmesi bunun yanında öğrencinin sosyal ve psikolojik sorunları ile de içli dışlı olabilmesi için sınıflardaki öğrenci sayısının yüksek olmaması gerekmektedir.

Okullarda sadece öğretimin yapılması başarı için yeterli olmamaktadır. Aynı zamanda çocuğun sosyal hayata hazırlanması, yaşı ile alakalı özel sorunları ile ilgilenilmesi, veli ile irtibatın sağlanması da gerekmektedir. Okul, aile ve öğretmenden oluşan üçgenin içersine alınmayan bir öğrencinin başarıyı yakalaması zordur. Günümüzde gençlerin ilgisini çekecek çok sayıda zararlı ortamın var olduğu düşünülecek olursa, öğretmenin kendisini sevdirmesi, öğrenci nazarında nazı geçen biri olması, aynı zamanda hem aile tarafından hem de öğrenci tarafından güvenilir kişi kabul edilmesi kaçınılmazdır. Öğretmenin, öğrencinin gerektiğinde arkadaşı, sırdaşı, gerektiğinde de babası rolünü üstlenebilecek bir fert olabilmesi için sınıflarda öğrenci sayısının az olması zorunludur.

Milli eğitim bakanlığı bu konuda yoğun çalışmalar yapmaktadır. Yeni okullar yaparak derslik sayılarını artırmaya çalışmaktadır. Fakat hızla büyüyen nüfus ve devlet işlerindeki hantallıklar, çözümün hemen gerçekleşmesine engel olmaktadır.

Tablo 15 ikinci soruda öğretmenlerin şu konuda fikri alındı. Teknik yetersizlikler (laboratuar vs) verimliliği etkileyen önemli bir etken midir? Elde edilen verilere göre öğretmenlerin % 93'ü bu fikre katıldıklarını teknik imkanlarla verimlilik arasında doğru orantılı ilişki bulunduğunu vurguladılar. % 2 kararsız kalırken, % 6'lık kısım teknik imkanlarla verimlilik arasında bir ilişki olmadığını, teknik yetersizliklerden olumsuz etkilenmediklerini savunmuşlardır.

Bazı branşların laboratuar ve teknik destek ihtiyaçlarının olmadığı, derslerin sadece sınıf ortamı içersinde öğretmen öğrenci diyalogu şeklinde geçtiği varsayılacak olursa (% 6), geriye kalan tüm öğretmenlerin, laboratuar ve teknik imkanlarla yakından ilgilendiği ve verimliliklerine olumlu katkıda bulunacağını savunduğu öngörülebilir.

Özellikle fen branşlarında, bilgisayar, İngilizce gibi birçok sözel branşta sınıf haricinde öğrencilere bilgi aktarımının mümkün olabileceği mekanların dizayn edilmesi

gerekmektedir. Bilgisayarın, hayatın her alanına girdiği günümüzde, hemen her branşta bilgisayar yardımı ile bir şeyler yapma ihtiyacı duyulmaktadır. Dev ekranlar veya sine vizyonlar yardımı ile görsel eğitimi desteklemek çok masraflı değilken, verimliliği de artırmaktadır. Bu amaçla çok fazla masrafa girmeden, okul içersinde hazırlanacak iki veya üç farklı oda içinde bir bilgisayar ve sine vizyon sistemi ile dönüşümlü olarak tüm okulun ihtiyacını görebilecektir. Fen branşlarında ise sabit ve içersinde tüm deneylere imkan sağlayacak donanımların bulunması zorunludur. Bazı okullarda birden fazla çok amaçlı fen laboratuvarları kurulurken, bazı okullar da ise her branş için ayrı ayrı kurulmaktadır. Hangisi olursa olsun gerçek olan bir şey var ki o da öğrencilerin bilgilerini pratik hayata geçirebilecekleri ortamların sağlanmasının gerekliliğidir.

Ayrıca sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için de teknik imkanlar yeterli olmalıdır. Bir okulda mutlaka spor salonu, müsamere salonu, geniş ve yeşillik bir okul bahçesi bulunmalı, öğrencilerin sıkıldıkları anlar da deşarj olabilecekleri mekanlar temin edilmelidir.

Okul içinin düzenli, koridorların geniş, tuvalet sayılarının yeterli olması, sınıfların kapasitesine dikkat edilmesi, aşırı öğrenci alınmaması, öğrenciye teneffüs mekanlarının hazırlanması, kantin imkanlarının öğrencinin ihtiyaçlarına hitap edecek şekilde düzenlenmesi, ders giriş çıkış saatlerinin çok erken olmaması, gözden kaçırılmaması gereken ayrıntılardır.

Bu konu ile alakalı anketimize fikir beyan eden öğretmenlerimizin görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

“Dersler CD yardımı ile görsel bir şekilde işlenmelidir. Öğrenci televizyonlardaki magazin programlarından soğutulmalı ve kültürel yozlaşma önlenmeye çalışılmalıdır.”

“Okullarda öğrencinin ilgisini çekecek pratik uygulamalar yok denecek kadar azdır. Eğitim okul dışına çıkamamaktadır. Öğrencinin dünya ile bütünleşmesi gerekmektedir.”

“Öğrencinin ilgisini çekebilmek için çok fazla araç gereç ve donanıma ihtiyaç vardır. Okulların, daha renkli (sosyal içerikli) müfredatlarla daha zevkli olacağı inancındayım.”

Tablo 15 üçüncü soru denetim mekanizması hakkındadır. Denetim sistemi öğretmen üzerinde olumsuz etki yapmakta mıdır? sorusuna öğretmenlerin % 51'i evet denetim sistemi öğretmen üzerinde olumsuz etki yapmaktadır derken, %13'ü denetim sistemi ile ilgilenmediklerini, %36 oranında öğretmen ise denetim sisteminin üzerlerinde olumsuz etkiye sahip olmadığını belirttiler.

Her meslek kolunda olduğu gibi, öğretmenlikte de denetim mekanizması çalışmadığında suiistimler olabilmektedir. Her ne kadar öğretmen doğal olarak öğrenci ve veli tarafından denetleniyor olsa da ders harici konularda denetlenmeleri zorunludur. Ders içi ile alakalı konularda da denetlenme gereklidir. Öğrenciden ve veliden gelen şikayetler dikkatle incelenmeli öğretmenin motivasyonuna olumsuz bir etki yapmayacak şekilde, bu sorunlara çözümler aranmalıdır. Bu noktada idarecilerin, gelen şikayetleri çok titiz incelemeleri gerekirken, gelen her şikayeti de önemsememelidirler. Aksi takdirde veli ve öğrenci tarafından suiistimal edilebilir.

Okul dışı konular da ise idareciler gerektiğinde bakanlıktan müfettiş çağırarak profesyonel yardım almalı, denetim mekanizmasını çalıştırmalıdır. Bu konuda en büyük görev idarecilere düşerken, kendi altlarında çalışan öğretmenlerin yanında olmaları, onları korumaları, karşılıklı güven ortamının oluşması da verimlilik açısından dikkate alınmalıdır. Küçük problemler ikili görüşmelerle çözümlenmeli, sorunlar mümkün olduğunca okul sınırları içersinde halledilmelidir.

Denetim görevini yerine getirecek olan idarecilerin öğretmenlere karşı kırıncı olmamaları; fakat aynı zamanda denetimin gerektirdiği tüm işleri de yerine getirme vazifelerinden taviz vermemeleri gerekmektedir.

Bir öğretmenimiz anketimize konu ile alakalı olarak şu değerlendirmede bulunmuştur :

“İdareciler öğretmenlere eşit davranmıyor ve adam kayırıyorlar.”

Tablo 15 dördüncü soruda öğretmenlerden otoriter idarecilerin, kendileri üzerindeki etkisini sorduk. Öğretmenlerin % 62’si otoriter idareciler ile çalışmanın, çalışma şevklerini azalttığını belirttiği gözlenirken, % 9’u kararsız olduklarını, % 29’unun ise otoriter idarecilerin, çalışma şevkleri üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmadığını ifade ettiler.

Okul insanların sürekli etkileşim içinde oldukları bir mekandır. Bu nedenle kişiler arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin düzeyi büyük önem taşımaktadır. Okulun ana unsurları olan öğretmen ve idareciler arasındaki ilişkiler, düzenli ve seviyeli olmalıdır. İdareci ile öğretmen arasında meydana gelecek bir kırgınlık hem okulun ortamını gelecek hem de öğretmenin motivasyonunu olumsuz etkileyecektir. Gününün büyük bir kısmını okulda geçiren bir öğretmenin bulunduğu ortamın huzursuz olması doğal olarak öğrencilere de yansıtacak, eğitim kalitesini düşürecektir.

Yetişmiş ve kültürlü insanlardan oluşan öğretmenlere karşı çok fazla otoriter olunmasının kırıcı olma ihtimali yüksektir. Öğrencilere karşı, hizmetlilere karşı, idarecilerin otoriter olmaları gerekebilir; fakat nerede ne yapması gerektiğini bilen seviyeli insanların başında olan bir idarecinin otoriterliği olumlu değil, olumsuz netice verecektir. Bu, öğretmenlerin tamamen başı boş bırakılmaları anlamında değildir. Teknik konularda, mevzuatla ilgili konularda, öğretmenin düzenli olarak yapması gereken işlerde ve evraklar konusunda otoriter olunması olumlu bile olabilir. Fakat otoriteyi, ikili ilişkilere taşımak, kişiler arasındaki mesafeyi açarak soğumalara neden olabilecektir. Bu noktada özetle; öğretmen idareciye makamının gerektirdiği saygıyı gösterecek, idareci ise astlarına karşı her zaman müsamahalı davranarak denge sağlanmış olacaktır.

Tablo 15 beşinci soruda öğretmenlere, aynı branştan birkaç öğretmenin olmasının daha iyi çalışma yönünde teşvik edip etmeyeceği konusunda fikirleri soruldu. Verilen cevaplardan elde edilen bilgilere göre öğretmenlerin % 93’ü aynı branştan arkadaşların bulunmasının verimlilik üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu belirtirken, % 5’i

karasız kalıklarını ifade etmişlerdir. % 2'lik bir kısım ise aynı branştan öğretmenlerin bulunmasının verimliliklerine olumlu veya olumsuz etkiye sahip olmadığını öne sürmüşlerdir.

Mesleğinin ilk yıllarında olan stajyer öğretmenler için aynı okul içerisinde, aynı branştan tecrübeli birkaç öğretmenin olması büyük bir şanstır. Üniversite eğitimi sırasında pedagojik formasyon dersleri yoğun bir şekilde gösterilmesine rağmen, gerçek eğitim öğretim ortamı içerisinde teorik bilgi ile uyuşmayan bir çok durumla karşılaşılması mümkündür. Bu durumlarla baş edebilmek ve öğretmenliğin ilk yıllarında ciddi hatalar yapmamak için tecrübeli öğretmenlerden faydalanmak, karşılaşılan sorunlarla ilgili fikirlerini almak, uygulamalarını dinlemek zaman kaybını önlediği gibi aynı hataların tekrarlanmasına da mani olacaktır.

Aynı branştan öğretmenlerin varlığı doküman alışverişine ve iş bölümüne de imkan verecektir. Örneğin bir matematik öğretmenin hazırladığı testlerden diğer öğretmende faydalanabilecek, zaman kaybı önlenecektir. Veya matematik ile ilgili okul içerisinde yapılması gereken bir iş varsa, tek bir kişinin omzuna kalmayacak iş bölümü sayesinde öğretmenler zorlanmayacaklardır. Özellikle edebiyat, tarih, beden eğitimi branşlarında sosyal aktivite çalışmalarının çok olması nedeni ile iş bölümüne azami ihtiyaç duyulmaktadır.

Bir branştan fazla öğretmenin olmasının olumsuz etkileri de olabilir. Öğretmenler arasında oluşacak rekabet sonucu kırgınlıklar, çekemezlilikler ortaya çıkabilir hatta bu öğretmenleri aşarak, öğrencilere ve derslere de yansıtılabilir. Öğretmenlerin birbirlerini öğrenciye kötülemesi gibi tatsız durumlarla sonuçlanabilir ki bu durumun da verimlilik açısından çok sakıncalı olduğu aşıkardır.

Tablo 15 altıncı soruda öğretmenlere, iş arkadaşları ile ilişkilerinin başarıda önem taşımadığı sorulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin % 94'ü iş arkadaşları ile ilişkilerin başarılarında önem taşıdığını vurgulamışlardır. % 3 kararsız, % 3 ise iş arkadaşları ile ilişkilerinin başarıları üzerinde etkili olmadığını belirtmişlerdir.

İnsanların hayatlarının büyük bir kısmını geçirdikleri iş yerlerinin huzurlu olması gündelik hayatlarından zevk almalarını sağlayacaktır. İş yerindeki huzurun temininde ise temel faktör kişiler arası ilişkilerdir. Öğretmenlerin güvenilir bir arkadaşlık çevresi oluşturmaları, ailelerin tanışık olması, ev oturmalarının gerçekleşmesi huzuru destekleyecektir. Her sabah okula gelirken sevmediği insanlarla karşılaşacak olmanın psikolojisi ile okula giden bir öğretmenin, verimliliği hiçbir zaman tam olmayacaktır. Fakat sevdiği ve güvendiği insanlarla bir gün daha geçirme düşüncesi ile gidilen bir okulda ise verimlilik elbette farklı olacaktır.

Yüzlerce öğrencinin karşısına çıkan öğretmenin bulunduğu ortam içersinde güvende olması, hareketlerine yansıtacaktır. Aksi bir durumda, kendini yalnız hisseden bir öğretmenin öğrenci üzerindeki otoritesi zayıflayacaktır.

Tablo 15 son soruda öğretmenlere, okulun bulunduğu mekanın önemli olup olmadığı soruldu. Verilen cevaplardan elde edilen verilere göre öğretmenlerin % 88'i okulun bulunduğu mekanın önemli olduğunu, % 4'ü kararsız olduklarını, % 7 ise mekanın kendileri için önemli olmadığını dile getirmişlerdir.

İlk bakışta önemsiz gibi görünmekle beraber verilen cevaplardan öğretmenlerin okulun bulunduğu mekanı oldukça önemsedikleri görülmektedir. Küçük şehirlerde ulaşım ücretlerinin yüksek olması, büyük şehirler de ise ulaşım süresinin uzun olması öğretmenleri işyerlerine yakın yerlerden ev tutmaya zorlamaktadır. Servis ise ücretlerinin yüksek olması ve öğrencileri toparlarken çok dolaşması nedeni ile öğretmenler tarafından tercih edilmemektedir.

Minibüs, otobüs gibi toplu taşıma araçlarında geçirilen sürenin uzunluğu ve araç içersinde kalabalıktan kaynaklanan olumsuzluklar sebebi ile öğretmen daha okula ulaşmadan yorulmakta, hatta yolcular arasında yaşanan tatsızlıklar nedeni ile moral bozuklukları ile güne başlamaktadırlar. Bu durumların o gün içersinde öğretmenin verimliliğini etkilemeyeceğini düşünmek yanlış olur.

Yukarıda saydığımız nedenlerle öğretmenler etrafında mesken bulunan veya okul şehir dışında olsa bile ulaşım imkanlarının rahat olduğu okulları tercih etmektedir. Bu imkanlara sahip okullarda çalışan öğretmenler diğerlerine oranla daha verimli çalışabilmektedirler.

Tablo 16 : Okul türü ve kurumsal unsurlar

SORULAR	value	Df	Sig
Sınıflarda öğrenci sayısının yüksek olması verimi düşürmektedir	9,113	4	,058
Teknik yetersizlikler (lab vs) iş verimliliğimizi etkileyen önemli bir unsurdur	20,095	4	,000
Denetim sistemi öğretmen üzerinde olumsuz etki yapmaktadır	23,194	4	,000
Otoriter idarecilerle çalışmak çalışma şevkimizi azaltmaktadır	14,528	4	,006

Okul türü ile kurumsal unsurlar arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki mevcuttur ($P < 0,005$).

Kurumsal unsurlarla okul türü açısından bir farklılık olup olmadığı araştırıldığında belirli konularda farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Özellikle sınıflardaki öğrenci sayısının yüksek olması devlet okullarında verimliliği düşüren bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine aynı şekilde teknik yetersizlikler de verimliliği etkileyen önemli unsurlar olarak devlet okullarında vurgulanan konular olmuştur.

Diğer bir kurumsal unsur olarak denetim sisteminin öğretmen üzerindeki olumsuz etkisi ise özel okullarda dile getirilen bir sorun olmuştur.

Otoriter idarecilerle çalışmak çalışma şevkimizi azaltır ifadesi incelendiğinde bunun daha çok devlet okullarında bir sorun olarak ortaya çıktığı görülmektedir.

4.4.4 Öğrenci Profili

Tablo 17 : Öğrenci-veli-öğretmen ilişkileri ile ilgili yaklaşımlar

SORULAR	tamamen katılıyorum		katılıyorum		kararsızım		katılmıyorum		tamamen katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Öğrenci seviyesi yükseldikçe öğretmen verimliliği de yükselmektedir	156	76,8	39	19,2	1	0,5	3	1,5	4	2,0
2. Öğrenci ailesinin eğitim seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır	124	61,9	57	28,2	9	4,5	10	5,0	1	0,5
3. Öğrenci ailesinin gelir seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır	41	20,6	40	20,1	43	21,6	63	31,7	12	6,0
4. Öğrencilerin yatılı olması başarıyı dolayısı ile verimliliği olumlu etkilemektedir	23	12,5	61	32,6	67	35,8	28	15,0	8	4,3
5. Velinin okula ve öğrenciye olan yakın ilgisi verimliliği olumlu yönde etkilemektedir	114	56,7	79	39,3	2	1,0	4	2,0	2	1,0
6. Bayan öğrenciler derse daha ilgili ve verimliliği olumlu yönde etkilemektedir	21	11,1	50	26,3	40	21,1	67	35,3	12	6,3
7. Erkek öğrenciler derse daha ilgili ve verimliliği olumlu yönde etkilemektedir	9	4,8	36	19,3	52	27,8	76	40,6	14	7,5

Tablo 17 birinci soruda öğretmenlere, öğrenci seviyesinin yüksekliği ile öğretmenlerin verimliliği arasındaki ilişki soruldu. Verilen cevaplara göre öğretmenlerin % 96'sı öğrenci seviyesi yükseldikçe öğretmen verimliliğinin de artacağını savunurken, % 3'ü verimlilik ile öğrenci seviyesinin yüksekliğinin bir ilişkisi olmadığını, % 1 ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenin, öğretmeye çalışan bir rolü olması nedeni ile karşısındaki öğrencinin anlatılanları anlaması, onun motivasyon ve verimliliğini etkileyecek en önemli faktördür. Bu nedenle bir çok öğretmen, fen ve Anadolu liselerinde çalışmayı tercih etmektedirler. Belirli testlerden geçmiş seviyeli öğrencilerden oluşan bu liselerde derse

giren öğretmenlerin öğrencinin anlaması ile ilgili bir sıkıntılarının olmadığı bilinmektedir. Elbetteki buradaki öğretmenlerin verimliliği ile ilgili başka sorunlar ön plana çıkmaktadır.

Olaya tersinden bakacak olursak öğrenci seviyesinin düşük olması sınıf ve okul başarılarını da düşürmektedir. Aynı gayret ve çabayı gösteren iki öğretmenden, seviyeli öğrenci ile çalışan öğretmen, diğerine göre daha az başarı yakalayacak bu da doğal olarak öğretmenin verimliliği üzerinde olumsuz etkiler yapacaktır.

Bu noktada seviyesi düşük öğrencilerle uğraşmayalım anlamı çıkarılmamalıdır. Aksine öğrencilerin seviye düşüklüğünün sebepleri araştırılıp giderilmeye çalışılmalıdır. Elbetteki tüm öğrencilerin seviyelerini eşitlemek aynı duruma getirmek insanın doğasına aykırı olacaktır. Kişisel özelliklerden ve yaradılıştan kaynaklanan farklılıklar mutlaka olacaktır. Bu noktada tüm suçu öğrenciye yüklemek yanlıştır. Eğitim sistemi bütün olarak incelenmeli ve öğrenciler arasındaki uçurumların oluşmasına engel olunmalıdır. Doğu ile batı, köylerle şehirler arasındaki farklılıklar giderilmelidir. Son yıllarda doğu illerinin sınavlarda göstermiş olduğu başarılar öğrencilere eşit şartlar oluşturulduğunda aradaki seviye farklarını kolayca kapatabileceklerinin en güzel ispatıdır.

Bu tür öğrencilerle uğraşan öğretmenlerde ümitsizliğe düşmemelidir. Ellerinden gelen gayreti fedakarca göstermeli ve Türkiye'nin kalkınması için öğrenciler arasındaki seviye farklılıklarını gidermek amacı ile, canla başla çalışmalıdırlar. Bu bilinçle hareket edildiğinde, seviyesi düşük öğrencilerle çalışan öğretmenlerimizin verimlilik kaybının en aza ineceği muhakkaktır.

Tablo 17 ikinci soru velilerle ilgilidir. Öğretmenlere, öğrenci ailesinin eğitim seviyesinin yüksek olmasının işlerini kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı soruldu. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin % 91'i eğitim seviyesi yükseldikçe işlerinin kolaylaştığını söylerken, % 4 kararsız kalmış, % 5 ise ailenin eğitim seviyesinin bir önemi olmadığını ifade etmişlerdir.

Aile toplumun çekirdeği ve küçük bir numunesidir. Çocuk da ailenin küçük bir numunesi hükmündedir. Ailenin eğitim seviyesinin yüksek olması doğal olarak çocuğa a'dan z'ye yansıyacaktır. Temel eğitim ailede başladığına göre zorunlu ve basit toplum kuralları aile tarafından öğretilen bir çocuğun, öğretmeni rahat edecektir.

Eğitimli bir ailenin okula, öğretmene ve okulun işleyişine olan yaklaşımı ve anlayışlılığı farklı olacaktır. Öğretmenin öğrenci hakkında yapmak istediklerini anlama, velinin üzerine düşenleri kavrama ve uygulama noktasında öğretmen güçlük çekmeyecektir. Okulun içinde bulunduğu sıkıntılara yardımcı ve destek olarak öğretmen ve idarecilere yalnız olmadıklarını hissettirecektir.

Eğitim seviyesi yüksek ailelerin evde çocuğa yaklaşımları da farklı olacaktır. Kendileri de aynı yollardan geçmiş oldukları ve çocuklarının karşılaştıkları sorunları önceden tahmin edeceklerinden dolayı, öğrenciye nasıl tam olarak yardımcı olabileceklerini belirleyebileceklerdir.

Tüm bu olumlu yanların yanında, eğitim seviyesinin yükselmesi ile ailenin işlerinin yoğun olması, anne babanın önemli görevlerde olmalarından dolayı çocukları ile ilgilenememeleri de mümkündür. Bir çok kez karşılaşılan bu durumda öğrenciler problem olmaktadır. Anne baba ilgisine en çok muhtaç olduğu delikanlılık zamanlarında, bu ilgiyi bulamayan öğrenci bu boşluğu doldurmak için başka yönelimler içine girebilmektedir. Bu durumdaki öğrencilerde ailenin eğitim seviyesinin yüksekliği faydadan çok zarar getirmektedir.

Sonuç olarak denilebilir ki velilerin eğitim düzeyleri önemlidir; fakat anne babanın çok fazla bilinçli olmasa bile samimi ilgisi, çocuğa değer verdiğini hissettirmesi daha önemlidir.

Tablo 17 üçüncü soruda öğretmenlerin, ikinci soruya benzer bir konuda fikirleri alındı. Öğrenci ailesinin gelir seviyesi arttıkça işleri kolaylaşmaktadır. Öğretmenlerin bu konuda verdiği cevaplar değerlendirildiğinde % 41 bu fikre katılırken, % 21 kararsız, % 38 ise bu görüşe katılmadıklarını ifade ettiler. Cevaplardan da net olarak anlaşıldığı gibi

gelir seviyesi ile öğretmenin işinin kolaylaşması arasında bir ilişki kurmak mümkün olmamaktadır.

Öğretmenler açısından bakılacak olursa velinin gelir seviyesinin, öğretmeni ilgilendiren direkt bir yanı bulunmamaktadır. Belki gelir seviyesinin artması ile ailenin eğitim düzeyinin artması arasında doğru orantı olabilir; fakat ülkemizin genelinde bu orantı geçerli değildir. Eğitim seviyesi düşük olmasına rağmen bir çok zengin aile bulunmaktadır. Önemli olan ailenin öğrenci ile pedagojik kurallara uygun olarak, öğretmeni ile işbirliği içinde ilgilenmesidir.

Fakir ailelerden gelen çocuklar kadar, zengin ailelerden gelen çocuklarda da öğretmenler ciddi sorunlar yaşamaktadır. Fakir ailelerden gelen çocuklar imkansızlıklar nedeni ile yeterli gelişemezken, zengin ailelerden gelen çocuklar ise her istediklerinin yapılması sebebi ile doyumsuz olmaktadır. Her iki durumda da göze çarpan problem ailelerin öğrenci ile yeterli ve kurallarına uygun ilgilenmemesidir. Bu yanlışlıklar neticesinde ortaya çıkan öğrenci, öğretmen için sıkıntı oluşturacaktır. Bu tip öğrencilerin çoğunlukta olduğu bir sınıfın öğretmeni, ciddi verimlilik kaybına uğrayacaktır.

Gelir seviyesi yüksek, çocuğu ile ilgili pedagojiden anlayan bir ebeveyn ise öğretmen açısından ciddi bir avantaj olacaktır. Maddi sorunlarını halletmiş ailenin yetiştirdiği kaliteli bir öğrencinin özgüveni tamdır ve işlenmeye hazırdır. Bu tip öğrencilerle dolu bir sınıfın öğretmeni ise verimlilik patlaması yaşamalıdır.

Tablo 17 soru 4'te öğretmenlere öğrencinin yatılı olmasının öğrenci başarısını dolayısı ile öğretmen verimliliğini artırıp artırmadığını sorduk. Verilen cevaplardan elde edilen verilere göre öğretmenlerin % 45'i yatılılığın verimliliğe olumlu etki yaptığını, % 35 bu konuda kararsız olduklarını, %19 ise yatılılığın verimliliğe olumlu etki yapmadığını savunmuşlardır.

Türkiye'de yatılı okullar azımsanamayacak kadar fazladır. Devlet fen liseleri, bölge okulları, meslek liseleri ve özel okulların bir çoğunun pansiyonu bulunmaktadır. Yatılı

olarak okumanın avantajları olduğu gibi, dezavantajları da bulunmaktadır. Öğrencinin düzenli ve disiplinli bir ortamda bulunması, yatış ve kalkış saatlerinin belli olması, düzenli ders çalışma saatlerinin var olması, öğrencinin aileden uzak destek almadan tek başına hayatını sürdürmek zorunda olması, yaşlıları ile sürekli arkadaş ortamında bulunması ve ders çalışırken yardım alabilmesi yatılı olmanın avantajları arasında sayılabilir. Fakat aile özlemi, anne baba şefkatinden uzak olunması, yemeklerin her zaman isteğe uygun olmaması, kalabalık içinde yaşamak ve sürekli paylaşmak zorunda olunması, özgür hareket edilememesi yatılı okulun eve kıyasla dezavantajları arasında sayılabilir.

Türkiye’de yanlış olan genel bir kanat vardır. Öğrencinin yatılı olması her zaman iyidir. Bu anlayış öğrenci başarısı açısından her zaman olumlu sonuç vermemektedir. Bir öğrencinin yatılı olmasına karar vermeden önce çocukluğundan itibaren yukarıda saydığımız kriterler açısından değerlendirilmelidir. Eğer öğrenci bu şartlar altında yaşayabilecek ise yatılı olmasının kendisine ve başarısına olumlu etkisi olacaktır. Aksi takdirde başarılı olmak bir yana, öğrenci psikolojisi üzerinde kalıcı izler bırakabilmektedir. Bu tarz öğrenciler derhal yatılılıktan alınmalı gündüzlü olarak aileleri ile kalmalı ve öğretmeni ile sıkı irtibat halinde olunmalıdır.

Yatılılığa uygun olan öğrenciler için ise yatılılık, başarıyı genelde olumlu etkileyen bir faktördür. Ders çalışma ortamının düzenli olması nedeni ile öğrenciler birbirinden etkilenebilmektedirler. Akşamları kalan nöbetçi öğretmenlere sorularını sorabilmekte ve yardım alabilmektedirler. Başarılarını doğrudan etkileyen bu şartlar derslerine yansımakta, dolayısı ile öğretmen verimliliğini de olumlu etkilemektedir.

Tablo 17 beşinci soruda öğretmenlerden, velinin okula ve öğrenciye olan yakın ilgisinin verimliliği olumlu yönde etkileyip etkilemediği konusunda fikirlerini beyan etmeleri istendi. Öğretmenlerin % 96’sı veli ilgisinin olumlu etkisini ısrarla vurgularken, % 1’i kararsız olduklarını, % 3 ise veli ilgisinin verimlilik üzerinde olumlu etkisinin olmadığını belirttiler. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun olumlu fikir beyan ettiği bu sorudan, velinin öğrencisi ile ilgilenmesinin, öğretmeni ile diyalog halinde olmasının ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrenci gününün sadece dörtte birini okulda geçirmektedir. Harici vakitlerde ailesi ile beraberdir. Bu nedenle velinin öğretmenle yakın diyalog içersinde olması daha da önem taşımaktadır. Öğretmen gün içersinde dersini anlattıktan sonra öğrencinin evde ne yaptığını bilememektedir. Ancak ertesi günkü ödevlerinden, ders çalışıp çalışmadığını bir nebze anlayabilmektedir. Öğrenci dile getirmedikçe ev içersindeki problemlerden ve olumsuzluklardan haberdar olamamaktadır.

Ders ile ilgili veya ders harici konularla ilgili olsun, hiçbir problemi eğitim öğretim işinden ayrı düşünmek mümkün değildir. Örneğin öğrencinin evinin taşınması ders çalışmasına engeldir, anne baba arasındaki sorunların eve yansması öğrencinin motivasyonuna engeldir, öğrencinin çok kardeşinin olması verimli çalışmasına engeldir. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Dolayısı ile evde ve ailede var olan somut olsun soyut olsun her problem öğrenciyi etkileyecektir. Öğrencinin etkilenmesi öğretmeni etkileyecektir. Veli öğretmen ile işbirliği içersinde olmalı, var olan tüm problemleri öğretmeni ile açık yüreklilikle konuşmalı ve öğrencinin olumsuz etkilenmemesi için beraber çözümler aramalıdır.

Velinin böylesine yakın ilişki içinde olması öğretmeni öğrenci üzerinde yoğunlaşmaya ve daha hassas davranmaya mecbur kılacaktır. Öğretmen öğrenciyi sadece makine gibi, bilgi edinen bir varlık olarak görmeyecek, işin duygusal yanlarına da eğilecektir. Her öğrenci kendine özel olduğuna göre öğretmen öğrencinin her şeyini detaylıca bilebilecek ve öğrenciye özel çözümler arayacaktır. Tüm bu ilişkiler öğretmeni olumlu yönde motive edecek, problemler çözüldükçe öğretmenin verimliliği artacaktır.

Velinin okul ile yakın ilişki içinde olması disiplin sorunlarını aşmada da yardımcı olmaktadır. Öğretmen herhangi bir disiplin sorunu olduğunda veliyi rahatça arayabilmekte öğrenci hem okul tarafından, hem de aile tarafından sıkıştırılarak boş kalması engellenmektedir.

Günümüzde eğitimin önemli problemlerinden olan devamsızlık sorununu aşma konusunda veli işbirliği hayati önem taşımaktadır. Öğretmen öğrenci derse gelmedi ise

aileyi rahatça arayabilmeli ve ailenin bu durumla ilgileneceğinden ve öğretmeni bilgilendireceğinden emin olmalıdır. Öğrenci kendini sıkı kontrol altında hissetmelidir.

Tablo 17 soru 6'da öğretmenlere, bayan öğrencilerin dersle daha ilgili olmalarından dolayı verimliliklerini olumlu etkileyip etkilemediği soruldu. Elde edilen sonuçları gözlemlediğimizde öğretmenlerin % 37'si bayan öğrencilerin daha ilgili olduğunu ve verimliliklerinin olumlu etkilendiğini, % 21'i kararsız olduklarını, % 41'i bayan öğrencilerin verimliliklerine katkısı olmadığını ifade ettiler.

Tablo 17 soru 7'de öğretmenlere, altıncı sorunun aynısı erkekler hakkında soruldu. Öğretmenlerin % 24'ü erkek öğrencilerin dersle daha ilgili olduğunu ve verimliliklerini olumlu etkilediğini, % 27'si kararsız olduklarını, % 48'i ise erkek öğrencilerin verimliliklerini olumlu etkilemediğini belirttiler.

Verilen cevaplardan öğrenci cinsiyetinin başarı ile çok fazla ilişkili olmadığı sonucu çıkarılabilir. Genel kanaat olarak bayan öğrencilerin dersle daha ilgili olduğu düşünülmese de rağmen, günümüzde erkekler ile bayanlar arasındaki, derse ilgi farkının kapandığı görülmektedir. Bazı sınıflarda erkek öğrenciler daha başarılı iken bazı sınıflarda kız öğrenciler öne çıkmaktadır.

Karma eğitimin uygulandığı ülkemizde öğrenciler arasında ortaya çıkan duygusal ilişkiler nadiren de olsa problemlere hatta ölümlere neden olmaktadır. Öğrencilerin kafasını meşgul eden dolayısı ile başarılarını düşüren duygusal ilişkilerin, okul tarafından kontrol altında tutulması, öğrencilerin başarılarının bu ilişkilerden etkilenmemesi temin edilmelidir. Bu yapılırken rehberlik hocalarından mutlaka faydalanılmalı kaç yaparken göz çıkarılmamalıdır. Duygusal bir ilişki içinde olan çocuğun çok kırılgan olduğu bilinmeli ve probleme çok hassas müdahale edilmelidir.

Tablo : 18 Okul türü ve öğrenci faktörü

SORULAR	value	df	sig
Öğrenci ailesinin eğitim seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır	28,950	4	,000
Öğrenci ailesinin gelir seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır	12,192	4	,016
Erkek öğrenciler derse daha ilgili ve verimliliği olumlu yönde etkilemektedir	15,335	4	,004

Okul türü ile öğrenci faktörü arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki mevcuttur ($P < 0,005$). Öğrencilerin seviyesi ile bunun verimliliğe etkisi açısından bir araştırma yapıldığında öğrenci ailesinin eğitim seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır ifadesi daha çok devlet okullarında kabul gören bir ifade olmuştur. Yine aynı şekilde öğrenci ailesinin gelir seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır ifadesi de benimsenmektedir. Gelir seviyesi arttıkça özellikle maddi konularda öğretmenlerin işleri kolaylaşmaktadır. Öğrencinin okul ihtiyaçları konusunda sıkıntı yaşanmamaktadır. Özel okullarda erkek öğrencilerin daha başarılı ve daha ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.4.5. Eğitim Sistemi

Tablo 19 : Eğitim sistemi hakkındaki yaklaşımlar

SORULAR	tamamen katılıyorum		katılıyorum		kararsızım		katılmıyorum		tamamen katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
1. Müfredat oldukça ağır ve esnekliğe izin vermemektedir	55	27,4	89	44,3	12	6,0	39	19,4	6	3,0
2. Ders programları bizim ihtiyaçlarımıza göre düzenlenmiyor	46	23,5	87	43,9	17	8,6	41	20,7	7	3,5
3. Sınıf geçme sistemi öğrenciyi gevşekliğe itmektir ve verimliliği olumsuz etkilemektedir	140	69,7	52	25,9	3	1,5	5	2,5	1	0,5
4. Eğitim sitemindeki istikrarsızlık ve sürekli değişimler verimliliğimizi olumsuz etkilemektedir	128	64,3	63	31,7	4	2,0	1	0,5	3	1,5
5. Milli eğitim sistemi kendini yenilememektedir	100	49,8	70	34,8	19	9,5	9	4,5	3	1,5

Tablo 19 birinci soruda öğretmenlerden, müfredatın oldukça ağır olduğu ve esnekliğe izin vermediği konusunda fikirleri alındı. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin % 72'si müfredatın ağır olduğunu ve esnekliğe izin vermediğini ifade ederken, % 6'sı kararsız kaldıklarını, % 22'si ise bu fikre katılmadıklarını, yani müfredatın ağır olmadığını ve esnekliğe izin verdiğini belirtmişler.

Öğretmenlerin kılavuzu hükmünde olan müfredat, eğitim kalitesini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Öğretmen derste işleyeceği konuları, yapacağı aktiviteleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, her sınıfa farklı olmak üzere önceden hazırlanan müfredat programlarına uygun olarak yapmak zorundadır. Müfredat, öğretmeni bağlayıcı bir hükme sahiptir. Müfredat harici işler yapıldığında öğretmenler zor durumda kalabilmektedir. Bu nedenlerle müfredat programının içeriği, öğretmenin verimliliğini doğrudan etkilemektedir.

Müfredatın bağlayıcı olmasının olumlu yanları olduğu gibi, olumsuz yönleri de mevcuttur. Öğretmenlerin ders içinde yapacakları konusunda bağlayıcı bir düzenin bulunması, Türk eğitim sistemine aykırı çalışmalar yapmak isteyen öğretmenlerin kontrol edilmesine olanak sağlamakta ve hukuki yolların açılmasını temin etmektedir. Türk örf, adet, gelenek ve sosyal yapısına uygun olmayan insanların eğitim sistemi içerisinde bulunması, geleceğimizin teminatı çocuklarımızın bize yabancı yetişmesine sebep olabilir. Bunu önlemek amacı ile müfredat programlarının önceden belirlenmesi ve öğretmenlerin şahsi anlayış ve kabiliyetlerine bırakılmaması doğru bir uygulamadır. Aksi durumda birbirinden farklı binlerce ders müfredatları ortaya çıkabilecek ve her öğretmen veya okul kendi doğrularına göre ayrı bir müfredat programı oluşturacaktır. Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı müfredat programı ile çeşitlenmeleri engellemesi eğitimi daha sağlıklı hale getirmektedir.

Müfredat programlarının olumsuz yanları ise şu şekilde sıralanabilir. Çok sıkı ve katı kurallar içeren bir müfredat programı öğretmenin üretkenliğini engelleyecektir. Soruşturma geçirme, suçlu duruma düşme gibi endişelerle, öğretmen müfredatta eksik gördüğü yerleri tamamlamakta tereddüt edecek, müfredatın hızla değişen dünya şartlarına uygun olmayan kısımlarını atlamakta zorluk yaşayacaktır. Müfredat

hazırlanırken, öğrenciye bilgi aktarımında kullanılacak öğretim teknikleri büyük önem taşımaktadır. Öğretmeni bağlayacak olan müfredat programlarının öğrenciyi tembelleğe itmeyecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Günümüzde kullanılan müfredat, öğrenciyi ezberciliğe iterken, öğretmeni sınıf içersinde ön plana çıkarmakta, öğrenciyi pasifsiz ederken, pratik öğretimden uzaklaşmakta ve teorik öğrenmeyi zorunlu kılmaktadır.

Milli Eğitim Banklığı'nın 2004 - 2005 eğitim öğretim yılı için ilk öğretim okullarının müfredatını değiştirme ve geliştirme çalışmaları devam etmektedir. Öğrenciyi ezbercilikten kurtarıp teorik öğrenme yerine, pratik hayattan alıntılarla yetiştirmeyi amaçlayan yeni müfredat; yıllardır tüm öğretmenlerin şikayet ettiği sıkıntıların çözülmesinde önemli bir aşama olarak değerlendirilmektedir.

Ankete katılan öğretmenlerimizin müfredat konusunda ankete yazmış oldukları değerlendirmeler ise aşağıdaki gibidir.

“Yönetmelik ve müfredat günümüz teknolojisine ve Türkiye şartlarına uyarlanmalıdır.”

“İlköğretim ve ortaöğretim müfredatlarının dersler arasında uygunluk ve paralelligi yoktur. Müfredat ağırdır. Yapılan sınavlar eğitim programlarına uygun olmalıdır.”

“ Müfredat çok. Ezbere dayalı. Ders dışı aktiviteler yok. Öğrenci dersi sevmiyor.”

Tablo 19 ikinci soruda öğretmenlere, ders programlarının öğretmenlerin ihtiyaçlarına uygun hazırlanıp hazırlanmadığı soruldu. Öğretmenlerin % 68'i ders programlarının isteklerine uygun hazırlanmadığını, % 7'si kararsız olduklarını, % 24'ü ise ders programlarının isteklerine uygun hazırlandığını belirtmişler. Ders programları ile öğretmen verimliliği arasında dolaylı bir ilişki bulunmaktadır.

Öğretmenin günlük ders dağılımı günün verimli kullanımı açısından önem arz etmektedir. Ders programı dağınık olan bir öğretmen gününü tam kullanamamaktadır. Örneğin; sabah ilk dersi dolu, ardından iki ders boş, sonra bir ders dolu, sonra tekrar bir

ders dolu gibi dağılımı olan bir öğretmen hem konsantrasyonda zorluk çekecek, hem de boşlukların kısa olması nedeni ile vaktini değerlendiremeyecektir. Öğretmenlerin derslerinin mümkün olduğunca ardi ardına olması, öğretmen açısından zamanı verimli kullanma olanağı sağlayacaktır. Fakat okulun özel şartları, dışarıdan ücretli gelen öğretmenlerin sayısının fazla olması gibi nedenlerle müdür yardımcılarını ders programını hazırlarken çok zorlanmaktadır. Bir çok yerde ders programları iyi niyetli olarak öğretmen lehine hazırlanmaya çalışılsa da memnuniyetsizlikler mutlaka olacaktır. Bu tür problemler karşılıklı anlayışla çözülmeli ve tatsızlıklara meydan verilmemelidir.

Tablo 19 üçüncü soruda sınıf geçme sistemi hakkında öğretmenlerin fikirleri alınmıştır. Sınıf geçme sistemi öğrenciyi gevşekliğe itmektir ve verimliliği olumsuz etkilemektedir. Bu konuda öğretmenlerden elde edilen verilere göre; % 95'i bu fikre katıldıklarını, % 2'si kararsız kaldıklarını, % 3'ü ise bu fikre katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Verilen cevaplardan anlaşılacağı üzere öğrencinin bilgisinin ölçme değerlendirmesinin sonucunu yansıtan sınıf geçme sistemi hakkında öğretmenlerin tamamı olumsuz düşünmektedirler. Öğrencinin dersi okulu ve öğretmeni ciddiye almasında önemli etkenlerden biri olan not ve sınıf geçme öğretmen verimliliği ile doğrudan ilgilidir.

Eğitimin her gelen siyasi parti tarafından yaz boz tahtasına döndürüldüğü ülkemizde, sınıf geçme sistemi de olumsuz etkilenmiştir. Geçmiş senelerde ilköğretimlerde öğrencinin sınıfta kalmasının tamamen ortadan kaldırılmasının ardından öğrenciler gevşekliğe itilmiştir. Bu sistemin ürettiği öğrenciler lise eğitiminin kalitesini düşürmüşler ilk öğretimde edindikleri gevşekliği lise ortamına taşımışlardır. Zamanla lise eğitiminin kalitesi düşecek, bu düşüş üniversitelere, meslek yüksek okullarına yansiyacaktır. Sınıf geçme sistemi ile doğru orantılı olarak ölçme değerlendirme sistemimizde de aksaklıklar bulunmaktadır. Halihazırda kullanılan sınav sistemleri öğrencileri tamamı ile teorik bilgiyi ezberlemeye mahkum etmektedir. Yeterli oranda yönlendirmelere imkan verilmediği için, tek tip öğrenci modeli yetiştirilmeye çalışılmakta, farklılaşmalara izin verilmemektedir. Sistem içersinde eğitim öğretimi, hayatı anlamanın bir yolu olarak göremeyen öğrenci, sadece sınavları geçmeye

odaklanmakta, bilgiyi ezberlemekte, sorgulamamakta, sadece çalışmaktadır. Neyi niçin öğrendiğini bile bir çok öğrenci bilmemektedir. 12 yıl boyunca düşünmemeye mecbur bırakılan öğrenciden üretmesini, yargılamasını, değerlendirmesini istemek haksızlık olacaktır.

Sonuç olarak sınıf geçme ve sınav sisteminde köklü değişiklikler yapılması gerekmektedir. Öncelikle sınav sistemi öğrenciyi ezberlemeye zorlayan değil üretmeye zorlayan bir format içinde olmalıdır. Öğrenciler sadece sınavlarla ölçülmemeli öğrencilerin öğretmen ve ailelerinin işbirliği içerisinde küçük yaşlardan itibaren kabiliyetlerine göre yönlendirilmeleri temin edilmelidir. Sevdiği bir alanda okuyan öğrencinin ders çalışması daha verimli, değerlendirilmesi daha kolay olacaktır. Sınıf geçme sorunu ise bu ortamda otomatik olarak ortadan kalkacaktır.

Tablo 19 dördüncü soruda öğretmenlere, eğitim sistemindeki istikrarsızlık ve sürekli değişimlerin verimlilikleri üzerindeki etkileri soruldu. Verilen cevaplara göre öğretmenlerin % 96'sı sistemdeki değişikliklerden olumsuz etkilendiklerini belirtirken, % 2'si kararsız olduklarını, % 22'si ise sistemdeki istikrarsızlıktan olumsuz etkilenmediklerini ifade etmişler.

Yine eğitim sistemi ile alakalı tablo 19 beşinci soruda öğretmenlere, milli eğitim sisteminin kendini yenileyip yenilemediği soruldu. Öğretmenlerin % 85'i milli eğitim sisteminin kendini yenilemediğini düşünürken, %10'u kararsız olduklarını, % 5'i ise milli eğitim sisteminin kendini yenilediğini beyan etmişlerdir.

Anket sonuçlarından da anlaşıldığı üzere öğretmenlerin büyük çoğunluğu, eğitim sisteminde aksaklıkların olduğu konusunda hemfikirlidir. Uzun yıllardan beri tartışılan ve halen tartışmaların devam ettiği, daha uzun yıllar boyu da devam edeceğe benzeyen eğitim sistemi tartışmalarında bir neticeye varılamamaktadır. Eğitimin sudan bahanelerle suiistimal edilmesi, ideolojik yaklaşımlar, altyapı eksikliği, kaliteli eleman eksikliği, okulların yetersiz olması, teknik yetersizlikler gibi sayılabilecek yüzlerce nedenle eğitim sistemimiz ciddi sorunlar yaşamaktadır.

Yukarıdaki iki soru hakkında uzun uzun yorumlar yapmak yerine öğretmenlerin anket formunun sonuna ekledikleri eğitim sistemi ile ilgili düşüncelerini paylaşmanın daha uygun olacağı düşünüldü. Aşağıda sıra ile öğretmenlerin yazmış oldukları fikirleri yer almaktadır.

“Eğitim sistemi değişmeden ve düzeltilmeden başarının yakalanması çok zor.”

“Eğitim sisteminin düzenlenmesi, okulların fiziki şartlarının düzeltilmesi, öğretmenlerin gelir seviyesinin yükseltilmesi gerekmektedir.”

“Eğitim sisteminde bir değişiklik yapılacaksa Ankara’da oturanların değil, bu eğitim sistemini uygulayanların, öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşü alınarak yapılmalıdır.”

“Eğitim sisteminde gerçekleştirilen yeniliklerin yeterli oranda araştırma yapılmadan oluştuğu, bu yüzden de sistemde önemli boşlukların ve hataların meydana geldiğini düşünüyorum. Eğitim, çok önemli olduğu için daha fazla özen ve dikkat gerektirir. Değişimlerin çok daha detaylı irdelenmesi gerekir.”

“Eğitim öğretim sistemi oluşturulurken esas unsur olan öğretmenin fikri önceden alınmalı ve düzenleme ona göre yapılmalıdır.”

“Türkiye’deki eğitim sisteminin ve eğitim kurumlarının ciddi şekilde elden geçmesi gerekmektedir.”

“Öğretmen atamaları liyakate göre yapılmalıdır.”

“Siyasetçilerin eğitimi yaz boz tahtasına çevirmelerini istemiyorum. Eğitim siyasetin dışında bırakılmalıdır.”

“Okuma oranı düşük. Aç adam okumaz. Kötülerin özendirildiği bir toplumda, kimse okumak istemez. Kolay yoldan para kazanmak isteniyor.”

“Öğrenci yetiştirmede, eğitim sistemimiz değişmelidir. Düşünen, yazan entelektüel yetiştirmeye yönelik olmalıdır.”

“Türkiye’de eğitimin yanlış yapılmasından şikayetçiyim.”

4.4.6. Genel Değerlendirmeler

Tablo : 20 Öğretmen verimliliğini etkileyen faktörlerin, önemine göre sıralanışı

	1		2		3		4	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Kişisel yaklaşımlar	14	7,7	17	9,3	59	32,4	92	50,5
Kurumsal unsurlar	9	5,0	54	29,8	72	39,8	46	25,4
Öğrenci profili	38	21,0	77	42,5	37	20,4	29	16,0
Eğitim sistemi	121	66,9	33	18,2	13	7,2	14	7,7

Yukarıdaki tablo da öğretmenlere verimliliklerini en çok etkileyen faktörleri (ankette sorulan sorularla paralel olarak) birden dörde kadar sıralamaları istenmiştir. Verilen cevaplardan elde edilen verilere göre öğretmenlerin verimliliği üzerinde en etkili faktör eğitim sistemi olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin % 67’si eğitim sisteminin verimliliklerini etkileyen en önemli unsur olduğunu söylerken, % 21’i öğrencinin en önemli faktör olduğunu, % 8’i kişisel faktörlerin , % 5’i ise kurumsal unsurların en önemli faktör olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin verimliliğini etkileyen en önemli ikinci faktör sıralamasında öğrenci profili % 43 oranında etkili iken kurumsal unsurlar % 30, eğitim sistemi % 18, kişisel yaklaşımlar ise % 9 oranında verimliliğin üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Verimlilik üzerinde üçüncü sırada etkili faktör sıralaması ise şu şekildedir. Kurumsal unsurlar % 40, kişisel faktörler % 32, öğrenci profili % 21, eğitim sistemi % 7’dir.

Verimlilik üzerinde dördüncü sırada etkili faktör ise kişisel faktörler % 51, kurumsal unsurlar % 24, öğrenci profili % 16, eğitim sistemi % 8 şeklinde sıralanmaktadır.

Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmen verimliliğinde en önemli faktör eğitim sistemi en az etkili faktör ise kurumsal unsurlar olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim sistemimiz acilen gözden geçirilmeli ve yeni dünya düzeni ile uyumlu hale getirilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Adına bilgi çağı dediğimiz 21. yüzyılda, eğitimin önemi iyice kavranmalı ve eğitimin en önemli ögesi olan öğretmen verimliliği derinlemesine irdelenmelidir. Okulların kalitesini artıracak, öğrenci seviyesini yükseltecek, eğitim sistemimizi rayına sokacak tedbirler alınırken, öğretmenler en başta ele alınması gereken unsurlardan biridir. Ne kadar kanun, yasa çıkarsa çıksın, ne kadar yönetmelik değişirse değişsin, önemli olan tüm bunların uygulayıcısı konumunda olan öğretmenin, yapılmak istenen reformları anlaması ve gerektiği gibi uygulamasıdır. Uygulama aşamasının sağlıklı işleyebilmesi için öğretmenlerin sorunlarının aşılması, çözümler üretilmesi, verimliliklerini etkileyen olumsuz faktörlerin ortadan kaldırılması, öğretmenin asli vazifesine dönmesinin temin edilmesi gerekmektedir.

Tezimizde, ortaöğretim kurumlarında öğretmen verimliliğini etkileyen faktörlere yönelik öğretmenlerin yaklaşımları ele alınmış ve konu hakkında bir de anket düzenlenmiştir. Yapılan araştırmalardan ve anket değerlendirmelerinden elde edilen verilere göre değişik bulgulara ulaşılmıştır.

Öğretmenlikte başarının başında meslek seçimi gelmektedir. Öğretmenliği gerçekten eğitime gönül verecek insanların seçmesi hem kaliteyi yükseltecek hem de verimliliği artıracaktır. İnsanların beğenmedikleri bir işte ömür boyu çalışmaları hem kendisine hem de muhataplarına bir şey katmamaktadır. Öğretmenlerin meslekleri ile ilgili yayınları takip edememeleri zamanla, branşlarındaki gelişmelerden uzaklaşmalarına ve çağın gerisinde kalmalarına neden olmaktadır. Hemen her konuda yeni bir bilginin ortaya çıktığı çağımızda öğretmenlerin tüm bunların gerisinde olması mümkün değildir. Bu konuda okul idarelerinin, öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu yayınlara ulaşmalarında yardımcı olması, ödenek ayırması gerekmektedir. Uzun yıllar meslek içerisinde bulunan öğretmenlerin tecrübelerinin artmasına karşın, aşk ve şevkleri azalmaktadır. Zamanla verimliliklerinin düşmesini engellemek amacı ile, okul idarelerinin tedbir alması, bu öğretmenlerin iştiyaklarını artıracak görevlendirmeler yapması gerekmektedir. Sosyal faaliyetler veya okul adına yapılacak çalışmalarda bu öğretmenlere görevler verilmelidir. Yaşanılan şehir, okulun bulunduğu yer, ulaşım ve mesken imkanları

öğretmenler açısından önem arz etmektedir. Öğretmenlerin ailelerine yakın şehirlerde olmaları, seyahat masraflarının azalması ve çevreyi tanınmaları nedeni ile tercih edilmektedir. Öğretmenlerin, toplum içerisindeki saygınlıklarından eskisi kadar olmasa da memnun oldukları anlaşılmaktadır. Kişisel özelliklerin ön plana çıktığı saygınlık konusunda mesleğinin gerektirdiği gibi hareket edebilen öğretmenlerin toplum içerisinde, görüşüne müracaat edilen kişi olma vasfını yitirmediği gözlenmektedir. Öğretmenin toplumdaki saygınlığı, verimliliğini artırmaktadır. Öğretmenlerin aldığı ücretin düşük olması, temel ihtiyaçlarını gidermekte zorlanması; öğretmenleri ek işler yapmaya mecbur bırakmaktadır. Ek işlerle uğraşan öğretmenlerin asıl okullarına olan ilgileri azalmakta, verimlilikleri düşmektedir. Devletin geleceğimizi emanet ettiğimiz insanların yaşam standartlarını yükseltmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin kendilerini geliştirebilmeleri ve eksiklerini giderebilmeleri için eğitim seminerleri düzenlenmeli veya düzenlenen seminerlere katılmaları sağlanmalıdır. Hızla ilerleyen dünyadan geride kalmamaları için öğretmenleri teşvik edici veya zorlayıcı tedbirler alınmalıdır.

Sınıf mevcutlarının yüksek olması, öğretmenlerin öğrenci başına harcayacağı birim zamanı azaltmaktadır. Sınıflarda disiplin sorunları yaşanmaktadır. Kalabalık sınıflarda derse giren öğretmenler, mesleki doyuma ulaşmamakta, verimlilikleri düşmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı sınıf mevcutlarını azaltmak amacı ile yeni derslikler açmalıdır. Mevcut devlet okullarının laboratuvar imkanları yetersiz durumdadır. Öğrencilerin, derste öğrendiği teorik bilgiyi hayata geçirebileceği pratik ortamların oluşturulması gerekmektedir. Laboratuvarlar işlevsel ve kullanılan alanlar haline getirilmelidir. Laboratuvarlarda öğrenciler öğretmen kontrolünde özgürce deneyler yapabilmeli, eğitim pratik dünyaya yönlendirilmelidir. Öğretmenler ile idareciler arasındaki ilişkilerin sınırları belirlenmeli, uygulamalar net olmalıdır. Öğretmen verimliliğini etkileyen önemli faktörlerden biri olan idare öğretmen ilişkileri karşılıklı anlayış ve güven ortamına oturtulmalıdır. İdareci denetim görevini ihmal etmemeli, öğretmen ise idarecileri zor durumda bırakmamalıdır. Okul içerisinde aynı branştan birden fazla öğretmenin olması zümre işbirliğini, işlerin paylaşımını ve öğretmenler arası alışveriş imkanını sağlayacağından dolayı verimliliği artırıcı bir faktör olarak göze çarpmaktadır.

Ülkemizde öğrenci seviyeleri okuldan okula, bölgeden bölgeye değişmektedir. Seviyesi düşük sınıflarda öğretmenler zorlanmaktadır. Özellikle karma seviyeli sınıflarda öğretmenler ciddi sıkıntılar çekmektedir. Öğrenciler ilgi alanlarına ve seviyelerine göre gruplanmalı, ülke genelinde doğu ile batı arasındaki farkın ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Öğrenci velileri ile yakın diyalog içinde olunmalı, velilerin de eğitim faaliyetlerinin içine aktif olarak girmeleri temin edilmelidir. Öğretmenler velilerin eğitimi ile de ilgilenmeli, seminerler ve kurslarla, velinin öğrenci ile evde nasıl ilgileneceği öğretilmelidir. Velinin yakın ilgisi öğretmenin işini kolaylaştırırken verimliliğini de artırmaktadır.

Ders müfredatları yeniden düzenlenmeli, ezberciliği körükleyen değil öğrenmeyi ön plana çıkaran müfredatlar hazırlanmalıdır. Sınıf geçme sisteminde yapılan değişiklikler tekrar elden geçirilmeli makul bir sınıf geçme sistemi uygulamaya konmalıdır. Mevcut sistem sınıfta kalmayı ortadan kaldırırken, öğrencinin okuldan kopmasına, okul dışı yanlış faaliyetlere katılmasına olanak vermektedir. Bu tür öğrencilerin olduğu okullarda öğretmen verimliliği azalmaktadır. Eğitim sistemindeki istikrarsızlık, sürekli yapılan değişiklikler sistemi içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Gelişen dünya şartlarına uygun, değişime sonuna kadar açık, kendini sürekli yenileyebilen bir eğitim sistemi Türkiye'nin problemlerine çare olabilecektir.

Yapılan araştırma sonucunda, öne sürülen hipotezlerden “verimliliği etkileyen unsurlarla ilgili olarak öğretmenler, eğitim sistemini ön plana çıkarmaktadır” görüşü öğretmenlerce daha fazla vurgulanmıştır. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin verimliliği üzerinde en fazla etkiye sahip olan faktör eğitim sistemi olarak ortaya çıkmıştır. Eğitim sistemindeki sürekli değişimler, istikrarsızlıklar ve müfredatın gelişen dünya şartlarının gereklerini karşılayamaması gibi nedenlerle öğretmenler olumsuz olarak etkilenmektedir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı'nın acil tedbirler alması gerekmektedir. En başta müfredatın yeniden gözden geçirilmesi, yenilenmesi ve aynı zamanda gelecek yıllarda gerekli olabilecek değişimlere olanak verecek esneklikte olması temin edilmelidir. Sınıf geçme sisteminde sürekli değişiklikler yapmak yerine, öğrenciyi tembelliğe itmeyecek ve zorlayacak sistemler üzerinde durulmalıdır. Milli Eğitim sisteminin dinamik bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

BAŞAR, Hüseyin, Sınıf Yönetimi, Pegem, Ankara

BAŞARAN, İbrahim Ethem, Eğitim Yönetimi, Yargıcı Matbaası, Ankara 1996

BURSALIOĞLU, Ziya, Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ankara
Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara 1987

CELEP, Cevat, Sınıf Yönetimi ve Disiplin, Anı Yayıncılık, 2000

ÇİLENTİ, Kamuran, Eğitim Teknolojisi ve Öğretim, Yargıcı Matbaası, Ankara

DEMİREL, Özcan, Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı, Pegem
Yayıncılık, 1999

ERCAN, Ahmet, Rahmi, Öğrenmeyi Etkinleştiren Başarıyı Yükselten Öğretmen
Davranışları, Galeri Kültür Eğitim, Ankara

GÖZÜTOK, F. Dilek, Öğretmenliğimi Geliştiriyorum, Siyasal Kitapevi, Ankara
2000

HESAPÇIOĞLU, Muhsin, Öğretim İlke ve Yöntemleri Eğitim Programları ve
Öğretim, Beta Yayınları, İstanbul 1994

KAYAALP, İsa, Eğitimde İletişim Dili, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2002

KEMERTAŞ, İsmet, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Birsen Yayınevi,
İstanbul 2003

KÖKTAŞ, Şükran, Kılbaş, Sınıf Yönetimi, Nobel Kitapevi, Adana 2003

ÖZCAN, Ali, Osman, Öğretmenliğin İç Yüzü Davranışlar, Türk Dünyası
Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1999

SÖNMEZ, Veysel, Program Geliştirmede Öğretmenin El Kitabı, Anı Yayıncılık,
Ankara 2001

TAYMAZ, Haydar, Uygulamalı Okul Yönetimi, Ankara Üniversitesi Eğitim
Fakültesi Yayınları, Ankara 1989

TEZCAN, Mehmet, Eğitim Sosyolojisi, Ferhat Matbaa, Ankara 1996

UĞUR, Adem, İşletmelerde Verimlilik , Sakarya Kitapevi , Sakarya 2003

MAKALELER

ABBAK, Mustafa, “Ortaöğretimde Verimlilik”, Yönetici ve Öğretmen Gözüyle Eğitimde Verimlilik Nasıl Sağlanır Yazı Yarışmasında Ödül Kazanan Yazılar, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No: 597, Ankara 1997, ss. 145 - 154

ABİDİN, Demirok, “Eğitimde Sorunlar”, Yönetici ve Öğretmen Gözüyle Eğitimde Verimlilik Nasıl Sağlanır Yazı Yarışmasında Ödül Kazanan Yazılar, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No: 597, Ankara 1997, ss.109 - 117

ÇEKMECELİOĞLU, Hülya, Gündüz, “İş Çevresinin Algılanan Teşvik Edici Boyutlarının Verimlilik Üzerine Etkileri”, MPM, Verimlilik Dergisi, Ankara, 2003 – 3 ss. 67 - 86

ÖZGEN, Bekir, “Çağdaş Eğitim”, Yönetici ve Öğretmen Gözüyle Eğitimde Verimlilik Nasıl Sağlanır Yazı Yarışmasında Ödül Kazanan Yazılar, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No: 597, Ankara 1997, ss. 119 - 134

SÖNMEZ, Gülnur, “Verimlilik Ölçümüne Bir Bakış: APC Modeli”, MPM, Verimlilik Dergisi, Ankara , 2002 – 1, ss. 59 - 76

SÖZER, Hasan, “Ortaöğretimde Verimlilik”, Yönetici ve Öğretmen Gözüyle Eğitimde Verimlilik Nasıl Sağlanır Yazı Yarışmasında Ödül Kazanan Yazılar, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No: 597, Ankara 1997, ss. 135 - 143

SUIÇMEZ, Halit, “Japon Verimlilik Hareketi”, MPM, Verimlilik Dergisi, Ankara, 1991 – 4

SUIÇMEZ, Halit, “Etkinlik ve Verimlilik Terimleri”, MPM, Verimlilik Dergisi, Ankara, 2003 – 3

TOPRAK, Meral, Arık, “Verimliliğe Yeni Bir Yaklaşım”, MPM, Ankara, 2003 - 2
ss. 25 - 36

EKLER

Ek 1.

Anket formu

Sayın katılımcı,
Bu anket toplumsal gelişimde etkin rol oynayan öğretmenlerin verimliliklerini etkileyen unsurların ortaya konulması amacı ile yapılmaktadır. Sadece bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır. İçten cevaplarınız tezimizin temel dayanağını oluşturacaktır.
Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Okulunuz :

ÖZEL LİSELER : Özel Anadolu lisesi..... Özel Fen lisesi..... Özel Genel lise.....

DEVLET LİSELERİ : Genel lise..... Anadolu lisesi..... Fen lisesi..... Süper lise..... Meslek lisesi

Branşınız :.....
Yaşınız :.....
Cinsiyetiniz :.....
Medeni haliniz :.....
Çocuk sayısı :.....
Memleketiniz :.....

Kaç yıldır Adapazarı'ndasınız :.....
Toplam çalışma yılınız :.....
Günlük ortalama ders saatiniz :.....
Sizce günlük ideal ders saati :.....
Şu anki ortalama sınıf mevcudu.....
Sizce ideal sınıf mevcudu :.....

KİŞİSEL YAKLAŞIMLAR	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
1 Öğretmenlik mesleğini isteyerek seçtim					
2 Mesleğimle ilgili yayınları yeterince takip <u>edemiyorum</u>					
3 Başka bir iş bulursam <u>değiştiririm</u>					
4 Çalışma yılı arttıkça başarı da artmaktadır					
5 Zaman ilerledikçe çalışma şevki azalmaktadır					
6 Öğretmenlik mesleğini yapmaktan mutluluk duyuyorum					
7 Bu şehirde isteksiz bulunmam verimliliğimi <u>olumsuz</u> yönde etkilemektedir					
8 Ek bir iş yapmak zorundayım					
9 Mesleğimin sunduğu toplumsal saygınlık çalışma azmimi yükseltmektedir					
10 Aldığım ücret oldukça yetersiz ve bu verimliliğimize <u>olumsuz</u> etki yapmaktadır					
11 Kendimizi geliştirebilmemiz için yeterli oranda eğitim seminerleri <u>düzenlenmemektedir</u>					

	KURUMSAL UNSURLAR	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
1	Sınıflarda öğrenci sayısının yüksek olması verimi <u>düşürmektedir</u>					
2	Teknik yetersizlikler (labratuvar vs) iş verimliliğimizi etkileyen önemli bir unsurdur					
3	Denetim sistemi öğretmen üzerinde <u>olumsuz</u> etki yapmaktadır					
4	Otoriter idarecilerle çalışmak çalışma şevkimizi <u>azaltmaktadır</u>					
5	Aynı branştan birkaç öğretmenin olması daha iyi çalışma yönünde teşvik etmektedir					
6	İş arkadaşları ile ilişkiler başarıda önem taşımaktadır					
7	Okulun bulunduğu yer ve mekan benim için önemlidir					

	ÖĞRENCİ PROFİLİ	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
1	Öğrenci seviyesi yükseldikçe öğretmen verimliliği de artmaktadır					
2	Öğrenci ailesinin eğitim seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır					
3	Öğrenci ailesinin gelir seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır					
4	Öğrencilerin yatılı olması başarıyı dolayısı ile verimliliği <u>olumlu</u> etkilemektedir					
5	Velinin okula ve öğrenciye olan yakın ilgisi verimliliğimi <u>olumlu</u> yönde etkilemektedir					
6	Bayan öğrenciler derse daha ilgili ve verimliliğimi <u>olumlu</u> yönde etkilemektedir					
7	Erkek öğrenciler derse daha ilgili ve verimliliğimi <u>olumlu</u> yönde etkilemektedir					

	EĞİTİM SİSTEMİ	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
1	Müfredat oldukça ağır ve esnekliğe izin <u>vermemektedir</u>					
2	Ders programları bizim ihtiyaçlarımıza göre <u>düzenlenmiyor</u>					
3	Sınıf geçme sistemi öğrenciyi gevşekliğe itmektir ve verimliliğimizi <u>olumsuz</u> etkilemektedir					
4	Eğitim sistemindeki istikrarsızlık ve sürekli değişimler verimliliğimizi <u>olumsuz</u> etkilemektedir					
5	Milli eğitim sistemimiz kendini <u>yenilememektedir</u>					

Bir öğretmen olarak karşılaştığınız sorunları önem dercesine göre 1'den 4'e kadar sıralayınız

Kişisel yaklaşımlar..... Kurumsal unsurlar..... Öğrenci profili..... Eğitim sistemi

Ekleme istediğiniz bir şey varsa lütfen yazınız :

.....

Ek 2.**Ankete katılan öğretmenlerin memleketlerinin dağılımı**

	n	%
Amasya	2	1,0
Konya	3	1,5
Sakarya	80	40,4
Edirne	1	,5
Ankara	5	2,5
Giresun	3	1,5
Trabzon	2	1,0
Kütahya	1	,5
Burdur	1	,5
Artvin	3	1,5
Sivas	4	2,0
Osmaniye	1	,5
Çankırı	1	,5
Batman	2	1,0
Kırklareli	3	1,5
Eskişehir	6	3,0
Mersin	3	1,5
Kocaeli	5	2,5
Manias	2	1,0
Tokat	2	1,0
Izmir	6	3,0
Samsun	3	1,5
Kars	3	1,5
Sinop	2	1,0
Ağrı	1	,5
Aydın	3	1,5
Çorum	2	1,0
Tunceli	2	1,0
Bolu	1	,5
Kahramanmaraş	1	,5
Erzurum	4	2,0
Istanbul	3	1,5
Bursa	3	1,5
Elazığ	1	,5
Isparta	3	1,5
Denizli	2	1,0
Hakkari	1	,5
Rize	1	,5
Gümüşhane	1	,5

Yozgat	4	2,0
Malatya	2	1,0
Düzce	2	1,0
Karabük	1	,5
Kayseri	2	1,0
Antalya	4	2,0
Erzincan	2	1,0
Konya	1	,5
Adana	1	,5
Mardin	1	,5
Salihli	1	,5
Adıyaman	2	1,0
İskenderun	1	,5
Gaziantep	1	,5
Toplam	198	100,0

Ek 3.

Ankete katılan öğretmenlerin Adapazarı'nda buldukları yıllar

	n	%
1 yıl	15	7,6
2 yıl	12	6,1
3 yıl	21	10,7
4 yıl	17	8,6
5 yıl	21	10,7
6 yıl	16	8,1
7 yıl	8	4,1
8 yıl	8	4,1
9 yıl	4	2,0
10 yıl	6	3,0
11 yıl	2	1,0
12 yıl	4	2,0
13 yıl	2	1,0
14 yıl	3	1,5
15 yıl	4	2,0
16 yıl	3	1,5
17 yıl	2	1,0
19 yıl	1	,5
20 yıl	10	5,1
23 yıl	3	1,5
24 yıl	4	2,0
25 yıl	4	2,0
26 yıl	3	1,5
28 yıl	5	2,5
29 yıl	3	1,5
30 yıl	4	2,0
31 yıl	1	,5
32 yıl	1	,5
34 yıl	1	,5
35 yıl	1	,5
36 yıl	1	,5
39 yıl	1	,5
40 yıl	3	1,5
50 yıl	1	,5
51 yıl	1	,5
54 yıl	1	,5
Toplam	197	100,0

Ek 4.

Ki – Kare Sonuçları

Okul türü ve kişisel unsurlar

SORULAR	value	df	sig
Mesleğimle ilgili yayınları takip edemiyorum	19,001	4	,001
Ek bir iş yapmak zorundayım	41,039	4	,000
Aldığım ücret oldukça yetersiz ve bu verimliliğime olumsuz etki yapmaktadır	26,670	4	,000

Okul türü ve kurumsal unsurlar

SORULAR	value	df	Sig
Sınıflarda öğrenci sayısının yüksek olması verimi düşürmektedir	9,113	4	,058
Teknik yetersizlikler (lab vs) iş verimliliğimizi etkileyen önemli bir unsurdur	20,095	4	,000
Denetim sistemi öğretmen üzerinde olumsuz etki yapmaktadır	23,194	4	,000
Otoriter idarecilerle çalışmak çalışma şevkimizi azaltmaktadır	14,528	4	,006

Okul türü ve öğrenci faktörü

SORULAR	value	df	sig
Öğrenci ailesinin eğitim seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır	28,950	4	,000
Öğrenci ailesinin gelir seviyesi arttıkça işimiz kolaylaşmaktadır	12,192	4	,016
Erkek öğrenciler derse daha ilgili ve verimliliği olumlu yönde etkilemektedir	15,335	4	,004

Okul türü ve sınıf mevcutları ile ders saatleri

SORULAR	value	df	sig
Şu anki ortalama günlük ders saatleri	33,372	17	,010
Günlük ideal ders saatleri	20,826	7	,004
Şu anki ortalama sınıf mevcutları	142,320	28	,000
İdeal sınıf mevcutları	76,554	17	,000

Cinsiyet ile ilişkili unsurlar

SORULAR	value	df	sig
Başka bir iş bulursam değiştirim	14,118	4	,007
Ek bir iş yapmak zorundayım	15,858	4	,003

ÖZGEÇMİŞ

1975 yılında Yozgat'ın Şefaati ilçesinde doğmuştur. İlk ve orta öğretimimi Bursa, Gemlik'te tamamlamıştır. Lise öğrenimimi Bursa'da tamamladıktan sonra Uludağ üniversitesi İngilizce öğretmenliği bölümünü kazanmıştır. 1999 yılında üniversiteyi bitirdikten sonra öğretmen olarak çalışmaya başlamıştır. 2001 yılında Sakarya üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri bölümünde yüksek lisansa başlamıştır.

